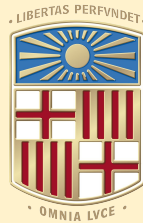

Història de l'Educació

Professor: Jordi Brasó
2018/19

Universitat de Barcelona. Facultat d'Educació
Grau en Pedagogia
1r curs.

Dades d'interès

Matèria: Història de l'Educació (6cr)

1r semestre

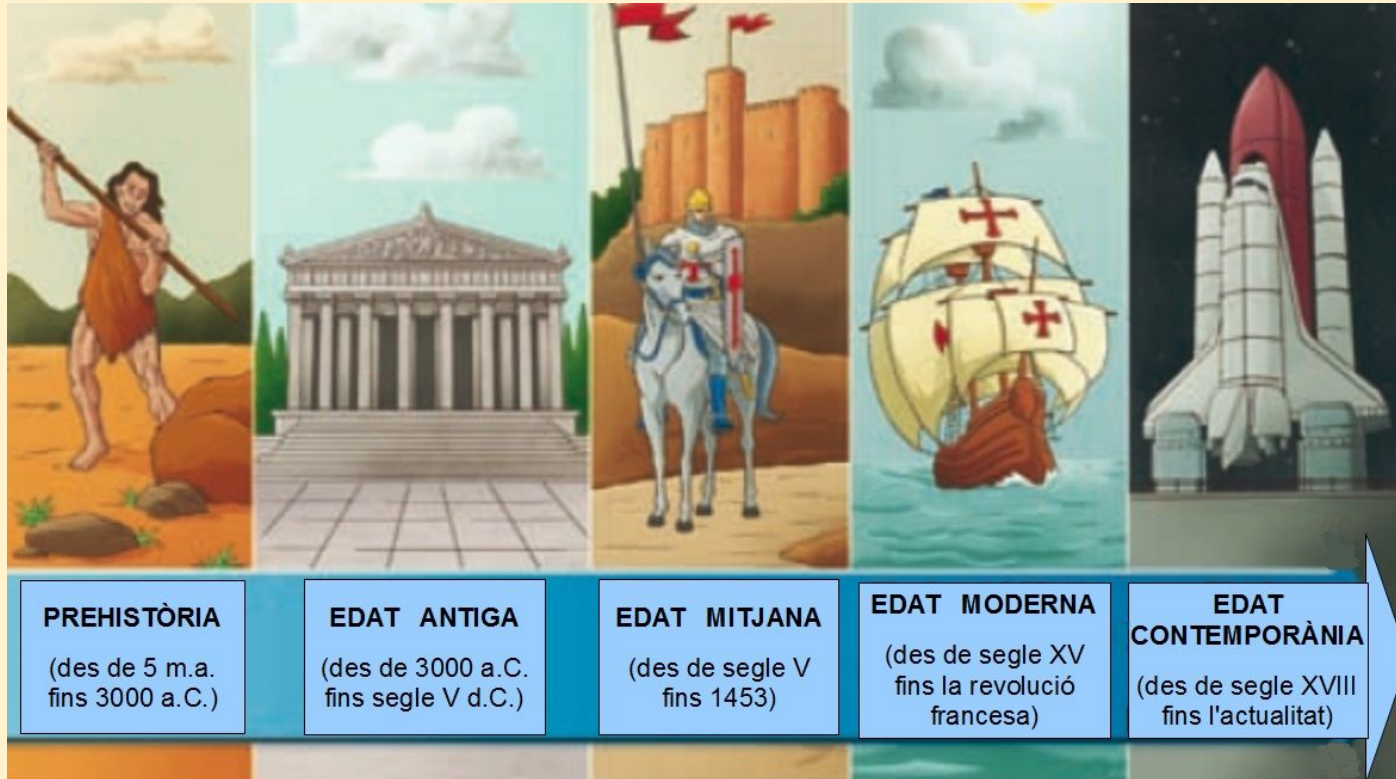
Horari: dill i dx, de 19.30 a 21.30

correu electrònic: jbrasorius@ub.edu

Aula: 201

[https://sites.google.com/view/
historiaeducacio/inici](https://sites.google.com/view/historiaeducacio/inici)

Continguts: Es tractarà la història de l'educació, de la prehistòria fins a l'edat moderna (fins Revolució Francesa, 1789)

Etales...

PREHISTÒRIA (Paleolític, Neolític, edat del coure, edat del bronze, edat del ferro)

EDAT ANTIGA (Mesopotàmia, antic Egipte, antiguitat clàssica o grecorromana -s. VIII aC al V dC-)

EDAT MITJANA (Alta Edat Mitjana -s. V al XI-, Baixa Edat Mitjana -s. XI a XV-)

EDAT MODERNA (Humanisme -s. XIV, XV-, Renaixement -s. XV, XVI-, Barroc -s. XVII i XVIII-, Il·lustració -s. XVIII-)

EDAT CONTEMPORÀNIA (Revolució Francesa -1789-, Revolució Industrial, 1a GM, 2a GM, Guerra Freda, Globalització)

criteris per avaluar la matèria

Tasca	Valor a la nota
Activitats diàries (dossier final, a mà)	25%
Lectures a classe + reflexions, crítiques+ transferència	20%
Examen final	40%
Exposició + fitxa	15%
Altres: Extres lectures... exposicions...	Fins 1 punt extra (sempre i quan ja s'hagi arribat al 5) -parlar amb mi prèviament-

Per aprovar la matèria en convocatòria ordinària caldrà obtenir una **nota final de 5 punts**. Si no s'aprova la convocatòria ordinària s'optarà a un examen de revaluació final.

Opció de NO FER LES ACTIVITATS, venir a parlar amb mi.

Activitats diàries (25%)

Tot el que es vagi fent cada dia: exercicis, lectures, debats... activitats en general

Caldrà presentar les **activitats l'últim dia de classe**.

El dossier final inclourà l'escrit d'una exposició oral que fareu.

El dossier ha d'incloure una portada amb les vostres dades, índex, **bona presentació....**

Les activitats poden entrar a examen

Les activitats es presenten **individualment** (tot i poder-vos ajudar entre vosaltres, les reflexions són úniques de cadascú) i **A MÀ**.

Si algú vol fer una **pàgina web, blog de les activitats**, abans de la tercera sessió ha de comunicar el link corresponent al professor

Lectures a classe i altres. Com fer una recensió d'un text / article (resum + valoració personal)?

En articles, textos...

Recomanacions (adaptat de Redondo i Laspalas, 1997)

- Estructurar la síntesi, destacant les expressions d'especial interès
- Subratllar les paraules clau
- Citar fonts utilitzades
- Ampliar el contingut del punt de vista pedagògic
- Crítica personal, però NO SUBJECTIVA-EMOCIONAL
- Deixar clar el que és propi i el que s'ha extret de diversos pensadors!

Què ha de tenir l'esquema-guió-redactat sobre el pedagog-pensador (en principi... del s. V d. C. fins any 1789)?

A) Petit recull de **dades biogràfiques** (aprox.: segle que va néixer, morir, lloc, pensadors influents...) -el mínim per poder-se ubicar-.

B) Idees generals

C) Idees específiques en l'àmbit pedagògic-educatiu

D) **Esquema** de conceptes, idees clau...

E) Relacions / diferències amb altres pedagogs-pensadors

F) Aplicació a la societat, a l'educació actual, a l'escola (s. XXI)...

G) Referències! (Tenir en compte la normativa per citar. **APA**... altres...). **Mínim 5** articles diversos! (**Google Academic**, raco.cat, dialnet... altres) **NO WIKIPEDIA**...

Exposició oral (i treball. En grups de 1/2/3)

FITXA PER DESCARREGAR:

[cliqueu aquí](#)

-Entrega parcial: Inicis octubre

-Entrega final: Mitjans octubre

-Exposicions: novembre-desembre **(amb activitat a classe)**

-Longitud: **1 pàgina A5 a doble cara** (lletra aprox. 9 espai senzill, Times new roman)

Pensadors-pedagogs per treballar a l'exposició

Pensadors / Pedagogs
Casa Giocosa
Companyia de Jesús /Loyola
Juan Lluís Vives
Commenius
Erasme de Rotterdam (s. XV-XVI)
Martí Luter (s. XVI)
Thomas More (s. XVI)
Maquiavel (s. XVI), <i>El Príncep...</i>
Montaigne (s. XVI)
Pico della Mirandola (s. XVI)
Rabelais (s. XVI)
Tomasso Campanella (s. XVI-XVII)
Locke
Descartes
Francis Bacon (s. XVI-XVII)
Pedro Rodríguez Campomanes
Gaspar Melchor Jovellanos
Josefa Amar y Borbón
Rousseau
ALTRES... (fins 1789)

Temes
Universitat de Bolonya (1088)
Obra de Comenius: Didactica Magna /Orbis Pictus
More: Utopía
Gargantúa (Rabelais)
La Ciutat del Sol
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
Pensaments sobre educació (Locke)
ALTRES... (fins 1789)

Examen final i entrega final

EXAMEN

Dilluns 17 de desembre

Durada: 1h 30 min.

Preguntes a desenvolupar o preguntes curtes

Les activitats / articles / textos duts a terme també seran tractades a l'examen

Les exposicions orals de pensadors-pedagogs també poden sortir a l'examen

ENTREGA ACTIVITATS

Com a molt tard: Dimecres 19 de desembre

Dinàmica de les sessions

Les classes seran teòrico-pràctiques

Les activitats a l'aula -i que poden entrar a l'examen- caldrà incloure-les al dossier que s'entrega al final

Abans de començar ens hauríem de fer-nos dues
preguntes.....

P1. Què és l'educació?

Prové del llatí... educare (guiar)... educere (treure de dins)...

Definició/ns? [activitat 0]

Amb quines paraules es pot associar? 15 positives? 15 negatives?

Amb quina paraula positiva et quedaries? i negativa. En grups

P2. Per què és diferent l'educació de cada època?

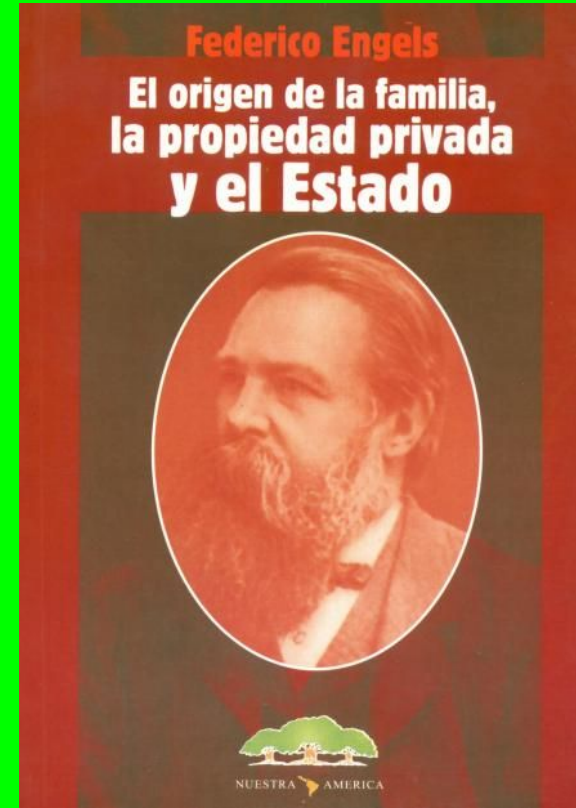
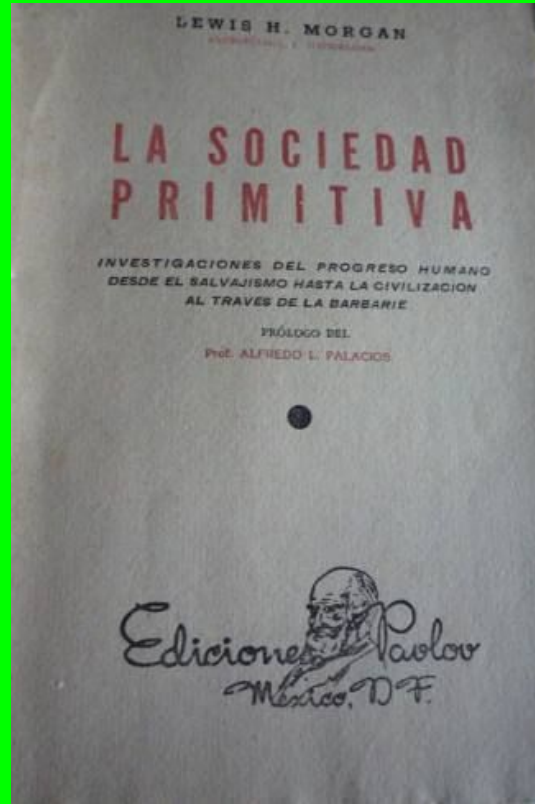
Qui creus que la determina? Per què? Amb quina finalitat?

En quin grau l'educació depèn del model social i dels valors de cada moment?

Relaciona-ho amb l'educació-societat d'avui en dia... quins valors es promocionen? Per què?

Comencem...

1. L'educació a les tribus primitives....

Com era l'educació a les tribus?

Característiques?

...

1. L'educació a les tribus primitives...

Adaptat de:

Ponce, A. (2005). *Educación y lucha de clases*. Madrid: Akal

La comunitat primitiva

Tractaren el tema...

Morgan (1935). *La sociedad primitiva*. Argentina: Universidad de la Plata

Engels (1884). *El origen de la familia, de la propiedad privada y del Estado*. Buenos Aires: Claridad.

Lozano, C. (1987) La reflexión hispanoamericana acerca de la educación: la obra de Anibal Ponce. *Témpora. 1ª época: Pasado y Presente de la Educación*, 9, 1987, 29-42 CONCLOUEN...INTERPRETEN...

L'existència d'un comunisme de tribu com a origen prehistòric de tots els pobles coneguts

Per què creieu que Morgan arriba a aquesta conclusió? Com pot fer aquesta afirmació? En què es basa? “Comunisme”?

Característiques de la societat primitiva...

- Col·lectivitat petita (grup)... comunista
- Propietat comuna de la terra i unida per vincles de sang
- Individus lliures amb igual drets
- Consell format democràticament per adults, homes i dones.
- El que es produïa en comú es distribuïa en comú i es consumia immediatament.
- Baix desenvolupament d'instruments... implicava: baixa producció / alt esforç / molt temps per produir... i.... IMPOSSIBLE ACUMULAR...

Així...

- a) El desenvolupament d'una societat es veu en el grau de domini sobre la natura.
- b) La societat primitiva era “esclava de la natura”, per tant, sobreviu, però no avança.

Com evoluciona la societat primitiva?

Hi ha tasques que no pot fer un individu sol...

S'inicia una divisió del treball:

- Diferències entre sexes

- Però encara no hi ha cap tipus de submissió per part de les dones.

La dona i l'home a la societat primitiva

La dona porta la direcció de l'economia de tot el grup-tribu (funció pública i NO privada com en l'actualitat), a més de collir fruits i animals petits.

L'home va a cacera

Els nens a la societat primitiva...

Acompanyaven l'adult en tots els treballs

Ajudaven amb la seva força en la mesura que podien

Rebien com a recompensa aliments.

A partir dels 7 anys havien de viure per ells mateixos

Reflexiona sobre aquesta manera d'educar... Quina diferència trobes respecte a l'educació actual? És millor? És pitjor?

L'educació a la societat primitiva...

No hi havia cap figura de mestre... (pel que fa al concepte que tenim “d'educació” en l'actualitat)

Amb l'assimilació de l'entorn i de la manera de fer del grup -que es vivia cada dia-, s'introduïa el jove a la societat (**la mare esdevé la primera educadora, portant l'infant a l'esquena d'un lloc a un altre**)

El nen adquireix la primera educació sense que ningú la dirigeixi expressament -**imita**-!

No hi ha quasi càstig, es deixa créixer -desenvolupar- el nen amb totes les qualitats i defectes

L'ensenyança és “per la vida i mitjançant la vida”. Tot es fa a partir de l'experiència.

L'educació es fa amb la participació de l'infant a la vida del col·lectiu!

Es pregunta Ponce (1987)

Si els pares deixen **total llibertat als nens....**

-Com és que posteriorment esdevindran adults amb maneres de fer idèntiques?

Si no hi havia mecanisme educatiu...

-Com és que l'anarquia de la infància es convertia en disciplina a l'etapa adulta?

Es conclou que...

L'educació esdevé una funció espontània de la societat en el seu conjunt (com el llenguatge o la moral)

Educat així l'individu, en societat, adquireix tot un conjunt de factors històrics de la tribu.

Són aplicables a l'escola del segle XXI aquestes maneres de fer de la societat primitiva? Què proposaries? Posa exemples d'ensenyaments d'habilitats que es podrien fer amb aquest model de la societat primitiva. Concreta la proposta per grups i valora la millor idea

DEBAT: ARGUMENTS A FAVOR I EN CONTRA DE L'ESCOLA ACTUAL

(per llegir... Reimer... Illich) [activitat 1 i 2]

A més, si a la societat primitiva...

No hi ha jerarquies...

Col·lectivitat, tot en comú (comunitat), mateixos drets...

El primitiu creu, per tant, que la natura és igual. Així:

-No hi ha la figura de Déu a la seva religió

Aquesta anterior concepció del món...

Es veu en l'ideal pedagògic.

-Des del naixement, l'ideal pedagògic -haver de ser-, el dictava el medi social.

-Tots els coneixements es reben amb el filtre del grup-comunitat, que els influenciava i modelava.

Ideal pedagògic que adquirien: ***No hi ha res superior als interessos i necessitats de la tribu.***

La tribu és la unitat fonamental i l'individu n'és una petita part.

Reflexió: És diferent al model de societat actual? sí? no?

Finalitats de l'educació en aquesta societat sense classes...

S'identifiquen, per tant, amb:

- Interessos comuns al grup

- Es realitzen entre tots els membres, de manera espontània i integral

Evolució de la societat primitiva...

-La comunitat primitiva es va transformant lentament en una societat dividida per classes... implicarà una divisió del treball... i l'inici de les desigualtats entre els membres del grup.

Per què passa????

Creació de les classes socials...

Què és una classe social?

Què és una classe social?

Conjunt de persones que desenvolupen una mateixa funció en el fet productiu...
(Bujarín)

És el que permet a una fracció de la societat apropiar-se del treball de l'altra
(Lenin)

Són grans grups d'humans, un dels quals pot apropiar-se del treball de l'altre,
gràcies als diferents llocs que un i altre ocupen en un determinat règim
d'economia social

Com apareixen les classes socials?

- a) Hi ha un escàs rendiment del treball humà... i **es necessita més eficiència...**
- b) Substitució de la **propietat comuna per la propietat privada**

a) Escàs Rendiment del treball humà

Implica una divisió del treball -per sexe i edat-.

L'evolució de la comunitat implica una forma de treball, per algú de la comunitat, no material (algú que gestiona... ordena... no hi ha treball físic...)!

Apareix: Grup d'individus alliberats del treball material -la tribu vol millorar la productivitat de la força humana de treball que és agotadora i que deixava sense força per a res més-

Aquests “funcionaris” (anomenats així per Ponce, 2005) tenien individus al seu càrrec -ex.: distribuir el menjar-

A poc a poc, la funció d'aquests “**alliberats del treball material**” esdevindran superiors

continuació...

Aquests privilegiats, inicialment feien tasques útils i inclús ajudaven!

Apareixen sacerdots, mags, metges...

A poc a poc...

La direcció del treball se separa del propi treball... se separen les forces mentals i les físiques.....

*Aquests privilegiats... **van aprenent noves formes d'actuar, habilitats... que els situen en una posició superior** respecte a la tribu... A més, no comparteixen aquests ensenyaments amb tothom....*

b) Substitució de la propietat comuna per la privada

La divisió administradors vs executors es produeix també per les millores / modificacions en la TÈCNICA (domesticació d'animals i ús d'aquests per a l'agricultura)

Implica una producció superior a la necessària per a sobreviure

Es comença a produir també per a l'**intercanvi** amb altres tribus

Apareix l'**oci**... es fabriquen nous instruments, es busquen noves matèries... i també... es comença a reflexionar... inicis de ciència, cultura, ideologies...

continuació...

El treball de l'home, en augmentar el rendiment, adquireix determinat valor!

La **sobreproducció** fa que des d'aquest moment, quan es venç una tribu, en comptes d'exterminar-la (ja que no hi havia recursos per mantenir-la), s'esclavitzava (la tècnica i la sobreproducció ho permeten!)

Es va incrementant la producció... els "administradors" van agafant més poder... fins a convertir la seva funció en hereditària... i, finalment, en apropiar-se de les terres... i...**convertir la propietat comuna en propietat privada!** ...i també... van esdevenir també "propietaris" sobre els homes "executors"

Apareix el poder de l'home sobre l'home!

Incís

Evolució de la societat...

1r Salvatgisme... 2n barbarie (inici divisió del treball)... 3r civilització (Morgan)

L'Educació davant d'aquest canvi

L'educació ja no es relaciona amb l'estructura total de la comunitat

Al desaparèixer els interessos comuns i ser dominadores les famílies directores... transmeten segons els seus interessos -a més dels productes- els rituals, creences, tècniques...

Es tanca el coneixement als executors-explotats per tal d'aconseguir **mantenir l'estatus social dins la tribu**

HI HA AIXÍ UNA NOVA MANERA D'ENTENDRE L'EDUCACIÓ...

OBJECTIU DELS DOMINADORS: MANTENIR (I AUGMENTAR) EL SEU ESTATUS I PODER

Per tant...

Ara només pot ser el cap de la tribu el que té el coneixement específic

Aquest coneixement permetrà el domini dins la tribu

Les famílies d'administradors-directors... partiran amb avantatge ja que es transmeten els coneixements entre els seus...

Així: **cada organitzador educarà els seus aprenents** més pròxims pel desenvolupament del seu càrrec... a més de predisposar al col·lectiu per tal que l'elegissin (finalment aquesta elecció es feu innecessària i s'escollia entre el petit grup de "d'organitzadors")

Reflexió (activitat 3c): Apareixen coneixements "amagats" a la societat actual? Per grups feu un llistat de mínim 10 coneixements "amagats"

Les cerimònies d'iniciació

Representen un procés educatiu diferenciat, no espontani.

És l'inici de l'escola al servei d'una classe

Mags, sacerdots, savis... primer oients i després dominadors dels sabers...
(semblant amb l'escriptura grega inicial... només per a poetes i sacerdots...)

S'explicaven una barreja de sabers -autèntics- i supersticions.

A les cerimònies -màgiques-, els sacerdots explicaven als joves de la classe dirigent aquests "secrets".

Les cerimònies en sí eren doloroses, sovint mortals, per posar a prova els futurs directors i fer palès el caràcter intransferible del que s'havia après!

Transferència a la societat...

Des d'aquest moment... **educativament, iniciats i no iniciats estan a diferents nivells**, i també el nen i l'adult d'aquestes classes dirigents

Es rep diferent alimentació, diferent ensenyament...

Sorgeix una jerarquia segons l'edat!

Apareix una submissió autoritària... ! ja no hi ha benevolença per al jovent!

Apareixen: **reprimendes i càstigs!** ja que... la vida social no és ara d'igual a igual.

Ara **ja no és possible entregar l'educació dels nens a l'espontània direcció del seu entorn!** Els dominadors han de mantenir el domini!

Conclusió

L'educació sistemàtica, organitzada i violenta, comença quan l'educació perd el seu primitiu caràcter homogeni i integral! (Damiano, 1913, Dominicis a *Scienza comparata della Educazione*)

És a dir, quan se separa l'educació de la realitat... l'educació es torna més rígida

Estudi (Durkheim a *L'éducation morale*): Steinmetz estudia 104 societats primitives. Només 13 tenen una educació rígida, dura... El curiós és que aquestes 13 són les que estan relativament més desenvolupades que les altres.

Pel que fa a la concepció del món...

NOVES CREENCES...

Apareixen les figures de déus dominadors i creients submisos

Creences lligades a les classes socials (la prolongació de la vida després de la mort només poden tenir-la els nobles)

L'Educació així...

Educació privilegiada pels nobles.

L'educació s'encamina a mantenir l'estatus social de la classe poderosa.

El que s'inculca té per objectiu mantenir i reforçar a les classes dominants... i això és una bona educació

Aquest fet es repeteix a les diverses cultures del món.

Per tant, les classes baixes no poden sublevar-se... com a molt aprendran l'ofici que han de realitzar d'adults

La dona...

Amb aquest canvi sobre la **propietat privada** apareix la família patriarcal (a diferència de la matriarcal en els inicis), la dona passa a un segon pla i queda limitada a fer les tasques domèstiques **-privades ara...-** que deixaren de ser socials!

Ara ja no està en igualtat de drets que l'home, quan feia funcions útils per a la comunitat

Entra en el servilisme... es fa càrrec de l'espòs i dels fills i s'aparta del treball productiu social

La seva educació passa a ser una educació quasi igual a la del nen!

Sorgeix: espòs AUTORITARI (simbolitza la classe opressora) i l'esposa SUBMISSA (classe oprimida)

Aquesta transició de l'home primitiu a l'antic...

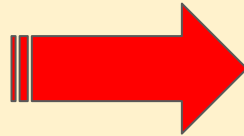
Quan apareix la propietat privada i la divisió de classes...

sorgeix

Religió amb Déus, educació secreta, autoritat del pare, submissió de la dona i nens, càstig, separació entre treballadors i savis

Els administradors

Les funcions directives

Opressors dels homes

Poder d'exploració

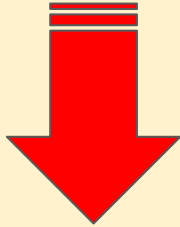
Però encara faltava un altre element clau per assegurar el domini!? Quin?

Però... encara faltava....

Una **Institució defensora** d'aquesta nova forma privada d'adquirir riquesa...

Una **Institució que legitimi** i perpetuï aquesta **divisió de classes**

Institució que doni dret a explotar i dominar als que no tenen res

Apareix:

L'ESTAT (Engels, *El origen de la família, de la propiedad privada...*)

L'Estat...

Instrument poderós en mans de la classe explotadora

Hi ha un cap suprem

La religió envolta l'estat per tal d'afavorir a la submissió supersticiosa del poble.

A falta de mitjans de comunicació (com en l'actualitat)... **es proposen creences de superioritat de la classe dirigent**

Cerimònies, rituals... eduquen la massa en el respecte del governant. També religió, art, saviesa, escriptura, música, dibuix... (diferent per a unes classes que per a les altres)

Reflexió: Qui té el poder a la societat actual? Quins mitjans utilitza per mantenir-lo?

Exemple d'educació per a mantenir la divisió de classes

Educació i saviesa... només per a classes dirigents... també instruments / tècnica

Ex.: Nilòmetre: Permetia conèixer si el cabal del Nil pujaria o baixaria -només coneixien aquest estri les classes altes-. Mitjançant rituals s'informava a la classe inferior (ignorant i treballadora durant tota la jornada) què passaria....!

Classes altes es dotaven de més respecte... legitimades... superioritat

Podien incrementar impostos

El sobirà s'associa proper a Déu!

Morgan. *La sociedad primitiva...* del món bàrbar al civilitzat....

SOCIETAS

Organización social basada en gentes o clanes y tribus.

Por tanto:

Gobierno basado en la persona y sobre relaciones puramente personales.

El gobierno actúa sobre las personas a través de la gens o clan y tribu.

Relaciones puramente personales.

El Estado no existe.

Seguridad del individuo en la gens o clan.

Sociedad antigua.

CIVITAS

Organización política basada en territorio y propiedad.

Por tanto:

Gobierno basado en la propiedad y en el pueblo, provincia y Estado.

El gobierno actúa sobre las personas a través de relaciones territoriales.

Relaciones puramente territoriales.

Existe el Estado.

El Estado protege personas y sociedad.

Sociedad moderna.

Activitat final societat primitiva (individual o en grups)

Activitat 4 [final societat primitiva]: Elabora un possible projecte real d'una escola (actual) que es basi en la idea d'organització de la societat primitiva...

Caldria detallar: Ideals, objectius, cursos, matèries, metodologia, recursos didàctics, manera de funcionar, organigrama, altres...

Hauria de poder-se aplicar...

Exposició de la proposta (5 min) / Mínim 2 preguntes per grup qüestionant el model

Autocrítica, crítica, reflexions, en relació amb les preguntes que els companys faran

Es valoraran les referències que aneu fent al model primitiu!

Altres: Kahoot (soc. primitiva)

L'educació a Orient...

Petit incís...

Generalitats de la cultura hindú, Xina, Egipte, poble hebreu...

(Redondo y Laspalas, 1997)

Educació Oriental NO estudiada a occident

Per què?

-Educació molt diferent a l'educació greco-romana (que -es el fonament de l'educació occidental actual)

-Organització social, política i religiosa dels pobles orientals... ben diferents als occidentals.. també mentalitat i estil intel·lectual

-Llunyania geogràfica, cronològica, intel·lectual i emocional

De tota manera des de fa un temps... pren valor l'estudi de la cultura oriental

Característiques educació pobles orientals

Tradicionalisme, conservadurisme: l'educ. és per transmetre religió, cultura, ciència (de generació a generació)... DIPÒSIT DOCTRINAL.

Principi d'autoritat: Hi ha estima pel saber i el mestre (que serà el sacerdot .. governant...)

Hi ha una classe dominant (o castes.. sacerdotals, guerreres...): monopolitzen el poder i el saber

Estructura social jerarquitzada i diferenciada (principalment en religió i filosofia)

Així.... EDUCACIÓ CLASSISTA (L'educació és patrimoni i privilegi de determinades classes o castes que monopolitzen la docència i custodien el dipòsit doctrinal

La dona: No rep instrucció (Sí formació)

La societat esdevé així: immovilista, amb estructures socials diferenciades (no apareixen elements innovadors, no hi ha canvis significatius, progrés lent)

Apareix el misticisme per sobre la racionalitat (diferent a Grècia en el qual l'element racional hi era ben present)

Àsia Menor i Egipte ja utilitzaren l'escriptura **pictogràfica** (aprox. 3000 aC)

A Egipte hi ha 600 signes per a escriure...! a Mesopotàmia 500...

Implica molta dificultat i alt cost per a l'aprenentatge

Hi ha els escribes, col·laboradors directes del poder (faraó).

El coneixement és símbol de poder

Educació a Orient...

Les diferents restes arqueològiques han trobat -sembla- escoles com a Egipte (s. XVIII aC) -dins dels temples, de cases privades...-

A partir de material escolar trobat es conclou que les escoles tenien com a molt uns 24 nens.

Anaven a escola cada dia, es castigava el retard i tenien feina a casa per fer...

S'iniciava l'aprenentatge cap als 5-6 anys

S'ensenyava: lectura, escriptura i finalment gramàtica

També s'ensenyaven els textos clàssics i religiosos, lleis, reglaments i matemàtiques

continuació...

A Egipte, l'ensenyament anava encaminat a poder fer càlculs arquitectònics i també càlculs en la gestió militar.

ALTRES: S'han trobat discos dels sumeris que servien per a multiplicar... hi havia regles per fer arrels quadrades i cúbiques... es proposaven problemes relacionats amb el càlcul de superfície de terres... s'han trobat llistes d'arbres, animals, codis de lleis... a Mesopotàmia i a Egipte hi ha quaderns de l'alumne (de fang, en pedres calcàries)

Tot això demostra que hi havia un gran coneixement en matemàtiques, botànica, zoologia, mineralogia i geografia...

Es comprova amb tot això la **funció clau i important de l'escriba**, així com el seu caràcter professional

Activitat 5:

Visualitza i fes un esquema-guió:

<http://www.rtve.es/alcarta/videos/historia-de-lo-cotidiano/aventura-del-saber-escritura/2899068/> (inicis de l'escriptura)

i relaciona-ho amb les característiques de la societat de l'època

2. Els ideals de formació al món antic

- A) Consideracions prèvies
- B) Homer i Hesíode (s. VIII a. C) -Grècia: paideia arcaica-
- C) Primera Part: Esparta (o Lacedemònia) i Atenes. s. VIII i VI [posteriorment: paideia clàssica -s. VI a IV aC- i posteriorment paideia hel·lenística -s. IV aC a s. IV dC]
- D) Segona Part: Roma

Conceptes: paideia (educació) // agogé (formació... model.... ideal)

Libres de recolzament...

Emilio Redondo - Javier Laspalas

HISTORIA DE LA EDUCACIÓN

I. Edad Antigua

DYKINSON 1997

MONTESINOS / Biblioteca de Divulgación Temática

CLAUDIO LOZANO
LA ESCOLARIZACION
historia
de la
enseñanza

2

Historia de la pedagogía - I

Antigüedad - Edad Media - Renacimiento

M. Debesse y G. Mialaret

2

tratado de
ciencias
pedagógicas

Pensament pedagògic... esquema...

800aC-490 aC (s. VIII a VI aC)	Etapa arcaica (o preclàssica) ...de transició... configuració de la <i>paideia</i> grega	Homer, Hesíode , Licurgi, Tirteu, Solón Jenòfanes, Simònedes, Teognis
490 aC-334 aC (s. V aC a IV aC)	Etapa clàssica ... paideia espartana i atenenca	Sofistes, Sòcrates , Aristòfanes Plató , Jenofont, Isòcrates, Aristòtil
334aC-30aC (s. III-IaC)	Etapa hel·lenística	Plutarc, Llucià...

Els poetes, els primers educadors...

La pedagogia antiga s'inicia amb Homer (s. VIII aC) i acaba amb la caiguda de Roma el s. V. dC. És el període de l'antiguitat clàssica

Apareix la ciutat com a forma superior de civilització

Els dominadors-polítics són un nombre reduït d'homes que controlen la societat i l'ensenyança.

Hi ha els homes lliures i els esclaus

Definició tradicional d'esclau: “Objetos animados dotados de habla que el hombre libre utiliza a su antojo” (Assa, 1973, 20)... Feines dures, no s'educaven (tot i que a Roma amb l'increment de terres... i d'esclaus... alguns esdevindran educadors...)

Homer (s. VIII a. C)

Els primers educadors del món grec foren els poetes. Homer és el més antic, el més llegit i el més comentat.

Plató ja digué que els poemes d'Homer havien fet l'educació -paideia- grega (República, X., 606e)

Tot i que no fou el primer, sí que se'l considera com l'inici de l'edat antiga, per la seva importància.

Les poesies -amb ritmes/música- (iniciades diuen ja al 1500-1100 a. C) detallaven fites d'herois, sobirans... es detallen fets històrics -que amb el temps s'exageraran-... i tindran una **FUNCIÓ EDUCADORA!** Inclús s'adapten les gestes i es detallen fets més actuals, novetats...

Poetes = EDUCADORS DE LA SOCIETAT... tindran gràcies a l'èxit d'Homer, gran autoritat

Homer (aprox. s. VIII aC)

L'objectiu d'aquesta educació (d'Homer i altres) ensenyar la VIRTUT, LA JUSTÍCIA I LA VERITAT. Ensenyar l'**Areté**... totes les virtuts, qualitats que ha de tenir l'heroi, el cavaller... (areté física: exercicis, jocs, esports... ser el millor... / areté espiritual: poesia música, ball, llenguatge, expressió...)

Al s. VII aC, **ser cult era sinònim de SABER-SE A HOMER DE MEMÒRIA i SABER-LO CITAR EN QUALSEVOL OCASIÓ!**

Incís: **l'areté és l'objectiu de la paideia** (però aquesta virtut variarà... primer és sinònim de valor, excel·lència... però quan neix la polis... ciutat-estat... l'areté s'associa més al concepte de "justícia")

Homer

L'èxit dels poemes fou reflectir un ideal per als grecs al qual calia aspirar...

Homer descriu a dos herois que representen aquest ideal: Ulisses i Aquiles

Aquiles: guerrer, vol la glòria, sacrifica la vida per l'honor... és l'exemple ideal del superhome a qui CAL IMITAR O ADMIRAR.

(Alexandre el Gran agafà aquesta manera de fer, aquest ideal..., per exemple)

Ulisses: símbol de la intel·ligència, l'enginy, capaç de superar dificultats, exemple del saber viure i del saber fer

Aquesta literatura cautivà a nens i adults, a la qual hi apareixien Déus, aventures, viatges...

Les obres d'Homer... (pral.: Ilíada i Odissea)

Serviren per aprendre poesia, literatura, història, geografia, doctrines físiques, morals i teològiques.

Aquestes lectures esdevingueren un verdader **MÈTODE PEDAGÒGIC!!!**

Els poemes homèrics detallen també aspectes educatius... expliquen l'educació d'Aquiles i de Telèmac (fill d'Ulisses) -cadascun dels quals té un mestre/preceptor (homes lliures que han hagut d'abandonar als seus / **educació individual**)-

-Aquiles: té temperament... cal guiar-lo i frenar-lo...

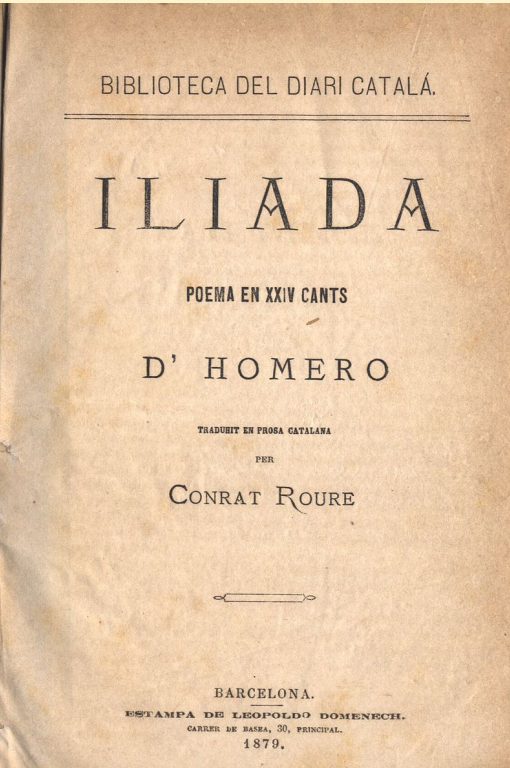
-Telèmac: contrari a Aquiles, caràcter dèbil... se l'ha d'animar, motivar, empènyer a fer coses...

Obres d'Homer: Ilíada

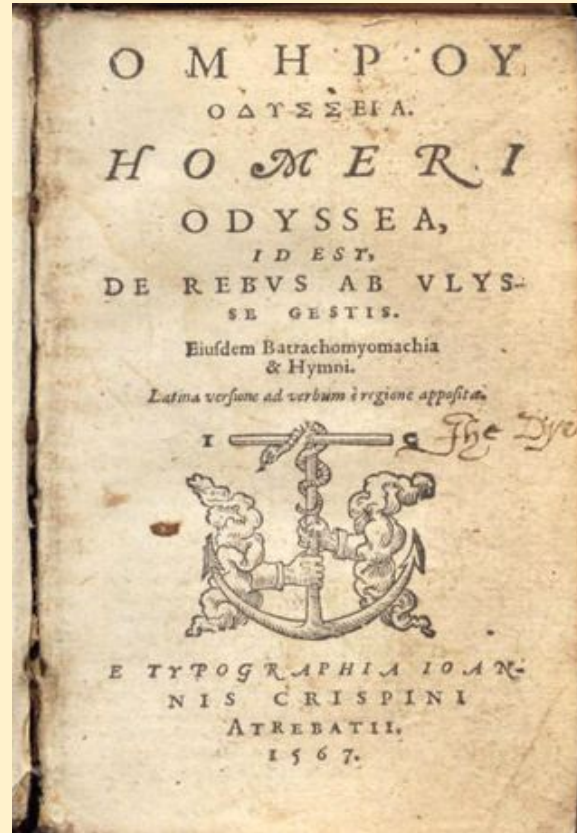
La Ilíada...

Poemes que relaten part de la Guerra de Troia

Apareix Aquiles -principalment- i també Odisseu (Ulisses)

Obres d'Homer: Odissea

Poema que explica les aventures d'Odisseu, des de que es guanya Troia, fins que torna a casa seva Ítaca

Extret:

http://www.ilc.cnr.it/sites/default/files/ILC-Brown-Bag_18.02.2015_Odyssey.jpg

Homer....Fènix, mestre d'Aquiles...

L'educa des de la infància fins a l'edat adulta.

L'acompanya a la guerra de Troia i és el seu conseller.

Diu Fènix:

“Tú no sabías nada todavía del combate que no perdona a nadie, ni los consejos que distinguen a los hombres... tenía que enseñarte a ser al mismo tiempo un buen dador de consejos y un buen hacedor de hazañas” (La Ilíada, IX, 442)

Hi ha així una formació completa de: **cos, cor i esperit.**

Per educar, Fènix...

destaca l'amor en aquest fet educatiu, envers Aquiles

Utilitza a vegades l'emoció afectiva per convèncer Aquiles

Dóna instruccions orals, i posa el seu exemple, sovint.

És una **pedagogia basada en l'exemple** vivent... en herois, Déus... als quals ja els ha succeït el mateix...

Pel que fa a l'educació de Tèlemac (fill d'Ulisses)...

Preceptors /mestres: Mentor i Atenea

S'hi detalla com es pot formar de manera efectiva el caràcter.

Telèmac: no té iniciativa, no sap defensar-se, no actua... i s'anirà formant.

EN RESUM:

Mètode pedagògic en el qual s'usa com a recurs l'**exemple i la imitació** a les conductes que prèviament han executat els herois.

Sorgeix el **concepte de seguiment... i control** del mestre vers el seu deixeble

L'educació així...

significa combatre i també parlar bé (per dir les paraules que calgui, per convèncer...)

Un heroi es fa al combat i a l'àgora (Miralles, 1988)

principalment a la Grècia arcaica, té per objectiu forjar un **caràcter ferm per a la societat**, tant en temps de pau com de guerra

Hesíode (s. VIII-VII aC)

En contraposició d'Homer hi hagué l'escriptor Hesíode

Fou representant -com Homer- de la paideia arcaica, però **valorava l'esforç**, la **justícia** (*diké*), el **treball**, la **saviesa senzilla**, el **realisme**... (en contraposició al concepte d'heroi d'Homer)

Democratitza l'educació -a diferència d'Homer que només es referia a l'aristocràcia-

La seva paideia és més popular:

“el heroísmo no se manifiesta sólo en las luchas a campo abierto de los nobles caballeros con sus adversarios. También tiene su heroísmo la lucha tenaz y silenciosa de los trabajadores con la dura tierra y con los elementos” (Jaeger a *Paideia*)

Hesíode

La felicitat i l'areté (virtut, qualitats màximes...)... s'aconseguiran amb la justícia (diké) i el dret

S'aparta de la tradició aristocràtica d'Homer -conceptes d'heroi-... democratitza l'educació

La paideia ja no és un privilegi de la noblesa... esdevé un bé del qual tots els ciutadans poden participar-hi

Tots els ciutadans han d'ajudar a construir la societat. Hesíode... dignifica el treball

Són tots els ciutadans els que han de fer política -i no només els dirigents!- Cal adquirir aquesta formació... (tothom!).. i així ho feren la paideia atenenca i espartana (Jaeger, 1980)

Primera Part. Grècia: Esparta i Atenes

Incís: Les classes opressores gaudien de l'oci, causat pel treball de la classe oprimida.

Aquesta classe dominant van adquirir consciència d'ella mateixa, fet que encaminaren la seva educació i la que impartirien als altres, amb els seus propòsits

Època	Anys
Grècia Arcaica	s. IX-VIII al s. V. a. C.
Grècia Clàssica	s. V al s. IV a. C.
Grècia Hel·lenística	s. IV al s. II / III d. C. / V dC

S'inicia una imposició de l'educació...

Per ser eficaç calia:

- a) Destruir les restes de les tradicions enemigues
- b) Consolidar i ampliar la seva pròpia situació com a classe dominant
- c) Preveure els inicis d'una possible revolta

I per tant...

- a) **Es lluita contra la tradició comunista** de la tribu
- b) S'inculca que les **classes dominants tenen la funció d'assegurar la vida a la classe dominada**
- c) **Es vigila** atentament per fer front a qualsevol intent de protesta

Ideal pedagògic....

Ja no és igual per a tots

Pretén fer creure a la classe oprimida que la desigualtat d'educació és una imposició de la natura i que no té sentit revoltar-s'hi

Tots aquests pensaments apareixen a Grècia i Roma...

Grècia...

Ja ha desaparegut el comunisme primitiu de la tribu

La propietat col·lectiva ha estat desallotjada per la privada

El matriarcat ha cedit el lloc a l'autoritat paterna

Els caps militars als inicis encara els elegia la comunitat, però a poc a poc les funcions es van transmetent de pares a fills

A Grècia... del s. X al VIII a. C.

Hi ha diferències entre classes

Les tribus gregues eren agrícoles

No hi ha comerç per part dels grecs

Sí que hi ha esclavatge

Els “funcionaris” es convertiran en una noblesa hereditària

Però a partir del s. VII a. C...

Major Rendiment del treball humà

L'economia comercial comença a agafar força, per sobre de l'agrícola

Es comença a produir, a més de pel propi ús, pel CANVI!

Les classes superiors, pel seu propi benefici, deleguen el comerç a esclaus i a estrangers... REFLEXIÓ: Per què no ho fan els propis dominadors?

Les classes superiors eren així IMPRODUCTIVES

El grec patrici mostrava despreci pel comerç, era indigne com el treball -no vol dir que no s'embutxaquessin els diners que produïen els esclaus-

El comerç...

Hi havia tècniques però poc significatives per al comerç

Mitjans de transports lents i amb poca capacitat (tràfic mercaderies: ho feien invàlids, lisiats, dones)

I, per tant, dificultat per a l'expansió...

El petit comerç es mantindrà a Grècia... i encara passaran anys perquè arribi el gran comerç -el marítim-, el que donà a Grècia la seva màxima esplendor

El comerç...

L'escàs desenvolupament dels mitjans de producció no permet donar al mercat un gran excedent de producció

La tècnica utilitzada era principalment la força humana -escassos aparells: palanques, plans inclinats...-

S'agafen esclaus... tants com calen... per tant, no és necessari millorar la tècnica!

S. V a. C. (GRÈCIA CLÀSSICA...)

Exigències cada cop majors en el comerç... impliquen:

2 INNOVACIONS!

- a) Encunyació (fabricació i segellat) de monedes... que facilità els canvis
- b) Perfeccionament dels aparells de navegació... implicà llargs viatges... major comerç marítim i gran riquesa per a la noblesa

El noble a Grècia...

A més, deixava diners per hipoteques... fet que implicava cada cop l'adquisició de majors terres...

Lògicament els caps eren elegits per aquesta noblesa-poderosa...

Això implica que aparegui una legislació que protegeix el creditor del deutor!

Conseqüències dels préstecs

Si el deutor no podia pagar...

-El noble es quedava les terres... en el millor dels casos el deutor podia seguir treballant la terra però pagant al nou propietari $\frac{5}{6}$ parts!

-Sovint s'havia de vendre els fills, o a ell mateix.

Els deutes i les guerres implicaven cada cop majors esclaus

Així, els esclaus apareixien, tant de l'estranger com de la població pobra!

L'educació a Grècia

Diferències educatives entre Atenes i Esparta... (**Activitat 7b**)

Buscar semblances i diferències...

Mínim 5 i 5...

Esparta localizava-se na península do Peloponeso.
Atenas localizava-se na península da Ática.

Esparta...

Té un model de societat que està entre mig de l'antiga comunitat primitiva i la societat amb un clar sentit de propietat privada

Es van repartir les terres per igual, entre les nou mil famílies que formaven la classe superior, però no així els instruments... Per tant, l'anomenat "comunisme aristocràtic" que es deia d'Esparta, no era ben bé així

Les terres passaven al fill major i en cas d'absència, tornaven a l'Estat

A canvi d'aquesta donació de terres, els espartans es comprometien a donar un servei a l'Estat, principalment guerrer (per aquest motiu es mataven els fills amb malformacions o dèbils)

a Esparta...

Els **espartans eren molt pocs**... i tenien molta població dominada (periecs -classe popular treballadora, habitants de les ciutats conquerides-, hilotes -esclaus..-)

Hi ha un **permanent estat de tensió** a Esparta per possibles rebel·lions interiors (hilotes) i exteriors (pobles veïns)

Per això la paideia espartana està relacionada amb: l'esperit de conquerir terres, la superioritat militar, la desproporció numèrica, el perill de revoltes

s. VII aC... segle d'or espartà.. s'escriuen poemes, es fa música, molts espartans guanyen als Jocs Olímpics.

Hi ha també una estima per l'oci i la dedicació liberal

Esparta i l'educació

Amb aquest context polític-social, de permanent alerta...

L'**educació** tindrà objectius relacionats amb aquests temes **guerrers, bèl·lics**

La paideia espartana...

Objectius: Preparar soldats i ciutadans responsables...

Preparació per a la guerra + preparació per a la política exterior + preparació per a la vida ciutadana

Cal formar un **guerrer** que a més sigui **bon ciutadà, veneri les lleis i les defensi**

Apareix una **idea de comunitat, d'obediència i de disciplina**

L'esforç, l'enduriment i l'emulació són conceptes que apareixen a l'educació espartana, com els de disciplina i competició, honor, lleialtat, fidelitat, respecte

Esparta menysprea en general cultura intel·lectual (s'estudia el mínim. Hi ha lectura, escriptura, càlcul, textos homèrics, moral, estratègia militar...)

La paideia espartana

Per tant, es valora

-FORMACIÓ MORAL (cívica, política i militar)

-PREPARACIÓ FÍSICA

No es té quasi gens en compte:

-CULTURA INTEL·LECTUAL... (el mínim per tenir un caràcter virtuós i cívic)

Paideia espartana

Plató digué:

“Los **lacedemonios** se hallan óptimamente educados en filosofía y los discursos en esto: si uno quiere charlar con el más vulgar de los lacedemonios, encontrará que **en muchos temas de la conversación parece algo tonto**, pero luego, **en cualquier punto de la charla, dispara una palabra digna de atención breve y condensada**, como un terrible arquero, de modo que su interlocutor no parece más que un niño” (Plató a Protàgores, 343d-e)

PER TANT, S'ENSENYA EN L'ÀMBIT INTEL·LECTUAL... SIMPLEMENT PER
“GUANYAR ELS COMBATS PARLATS”

L'educació -**AGOGÉ**- a Esparta...

Anava encaminada a l'estímul de les **virtuts guerreres**

Fins als 6 anys el nen està amb la mare-família

A partir dels 7 anys, l'Estat es feia càrrec dels nens -abandona progressivament la família-. Als 12 anys viu de manera ja interna i posteriorment passarà a l'exèrcit

Fins als 45 anys pertanyia a l'exèrcit actiu

Fins als 60 formava part de la reserva

Les dones mantenien encara un nivell NO inferior als homes, ja que dirigien la llar, i també formaven part de l'exèrcit (Ponce, 2005, 33)

Així: Educació militar per homes i dones.

Educació femenina

Educació de la dona lliure molt diferent a les altres zones de Grècia. La dona s'educava enfortint el seu cos... es feien certàmens de força, carrera, agilitat, lleugeresa...

S'educaven a la palestra, endurint el cos per a la procreació dels seus fills, la missió més important que té!

Apareixen organitzacions femenines (igual que les dels homes)

A Atenes, en canvi, l'educació de la dona estava socialment MOLT MENYS DESENVOLUPADA (Lozano, 1980, 18)

Paideia espartana...

La polis educa... i esdevé com una caserna militar que educa en l'àmbit cívico-militar

Els integrants de la paideia estan en permanent entrenament: gimnàstica, esport, exercicis militars, crípties -prova de gran exigència destinada a matar hilotes-, caça, lluites

Agogé espartana... (agogé = criança)

Es promou una **educació COL·LECTIVA I ESTATAL**. El ciutadà pertany a l'Estat

Hi ha una comissió especial que ja decideix -no el pare- si el nen té dret o no a sobreviure -segons si està ben o mal format-

La primera infància (fins 6 anys) encara la fa la mare, la família. Es cria el nen en un ambient femení, però de duresa.

Incís: No és fins a l'època romana amb Quintilià que es pensa en el paper que pot desenvolupar l'educació des de la primera infància.

L'educació busca formar individus per a la vida militar. Formar una comunitat homogènia en la qual els individus en ser adults mantinguin la coherència als combats

Educació espartana...

Apareix així L'ESTAT-EDUCADOR!!!!!!

L'Estat esdevé més important que l'individu

L'estat educarà als ciutadans

Plutarc va simbolitzar els ciutadans d'Esparta amb abelles que actuaven totalment regulades per unes lleis

Educació a Esparta... funcionament...

Hi havia una divisió en grups per edat:

0 als 7 anys (criança: trophé)

7 a 12 anys (infància: paideia)

13 a 16 anys (infància: paideia)

17 a 20 anys (efeus o adolescents: milleirenia)

20 a 30 (joventut: eirenia)

30... (maduresa... s'assoleix la condició de ciutadà)

7-12 anys (paideia)

El grup de 7-12 anys: Als 7 anys els nens eren allistats a **unitats militars** (el paidònom els supervisa)

També hi ha un efeu -a punt de passar a la categoria d'home- que és el cap, dicta les ordres!!!

Tot aquest grup dels més joves es divideix en grups més petits! A cadascun d'ells hi ha un jove que el dirigeix! Apareixen els conceptes d'autodisciplina d'aquests petits líders que assumeixen responsabilitats

Hi l'adult (paidònom), però que vigila i controla els nens (i si cal castiga.. com qualsevol ciutadà que pot castigar als nens!)

Així, apareix el **concepte d'equip!**... dins l'agrupació... es treballa, s'entrena, es menja, es dorm...

7-12 anys (cont.)

Els nens se sotmeten a un dur ensinistrament per a potenciar: la prudència, la templança, la fortalesa i l'obediència

**Educació física i militar eren la base de l'educació i la supervivència
(Lozano, 1980, 16)**

A partir dels 12 anys

L'educació-ensinistrament es torna més dur... sobretot pel que fa a la relació amb la natura (es proposen condicions dures: anar sense sabates, alimentació insuficient, dormir incòmode...)

Pedagogia repressiva... el fuet és un instrument molt comú

S'ensenya el mínim pel que fa a l'estudi de les lletres

Saber expressar-se és clau.. els poetes apareixen en l'ensenyança coral...implicarà una cohesió espiritual... que completa la cohesió física!

La gimnàstica es du sovint a terme amb música

Funcionament educació espartana...

Per tant, amb aquest procés, s'aconsegueix als 12 anys una organització de la vida i un concepte d'equip... ideal per assolir els objectius que Esparta volia (homes guerrers, units...)

INCÍS: Model similar al que a finals del s. XIX i inicis XX apareixarà a alguns internats anglesos (ex.: Thomas Arnold)... i també amb la renovació pedagògica (a Catalunya hi ha models similars durant els inicis anys XX: Escola del Mar, Colònies escolars...)

L'educació a Esparta...

Però també l'individu ha de ser capaç d'actuar sol...

L'adult intervé, sent un símbol, un heroi, un model... s'imita... fidel... i amorosament.

Com a d'altres pobles de Grècia (ex.: Atenes, Esparta...) apareixen relacions amoroses adult-nen.

A la vegada es fomenten descaradament les pràctiques homosexuals, per estrènyer el companyerisme!!!

És un mitjà pedagògic... obj.: millorar la solidaritat guerrera

Gimnàstica... i entrenament col·lectiu

Si a la època arcaica, el seu objectiu era l'entrenament per a les proves olímpiques, és a dir, per als jocs individuals extrets d'Homer (carreres, salts, lluita, armes, llançament), a l'època clàssica, **Esparta afegix un ENTRENAMENT COL·LECTIU... en l'àmbit guerrer**

De tota Grècia, és només a Esparta on es du a terme aquest entrenament de grup, ja que són els únics que es preparen per a la guerra tan intensament.

L'educació a Esparta... a les classes altes...(2)

Aquest entrenament col·lectiu, guerrer, per al combat.... fa que:

Hi ha severitat i crueltat en l'educació. Objectiu: endurir als nens i joves (ex.: cerimònia del “fuet”... qui es queixava era mal vist-deshonor. Qui mostrava menys senyals de dolor, era anomenat el “vencedor”)

La finalitat de l'educació era assegurar la superioritat militar per sobre de les classes sotmeses. La gimnàstica ajudava en aquesta idea de disciplina, juntament amb el control per part èfors (cinc magistrats que representaven els nobles i que tenien el màxim control)

L'educació a Esparta a les classes altes... (3)

Aquesta educació produïa...sers salvatges brutals, silenciosos, astuts, cruels i heroics, i capaços de manar i fer-se obeir.

Instrucció (com l'entenem actualment) no n'hi havia... pocs sabien llegir i comptar...

De fet les virtuts guerreres, prohibien als joves interessar-se per qualsevol assumpte que pogués distreure'ls de l'exercici de les armes

Festivals Gimnàstics a Esparta

S'aprecia l'oci a Esparta

Són una mostra de la formació dels nens.

Apareixen rivalitats en habilitats i destresa en corals, danses, combats i proves de resistència.

Cada festa proporcionava l'ocasió de concursos col·lectius... eren mostres d'aquesta ensenyança col·lectiva!

L'educació a **ilotes (o hilotes) i periecs**

Ilotes: esclaus a Esparta

Periecs: habitants de les ciutats conquerides per Esparta

Els nobles espartans no els deixaven fer gimnàstica, els obligaven a beure... per tal de mantenir-los controlats...

Tot i això els ilotes se sublevaren...

Llavors es dugué a terme un nou recurs: Kripteia o emboscada. Els magistrats enviaven els joves nobles, àgils i valents a fer emboscades. S'amagaven per la nit als camins i assassinaven els ilotes més robustos rebels.

Per tant...

Esparta és una

“Sociedad guerrera, formada a expensas del trabajo del ilota y del comercio del perieco. Esparta poseía y gastaba el fruto del trabajo ajeno” (Ponce, 2005, 35)

L'únic saber que interessava era el de les armes i aquest **saber es prohibia a les classes baixes**

Hi ha diferències en l'educació segons les classes, i es mantenia els esclaus en la submissió, mitjançant el terror i l'embriaguesa.

L'educació reforçava el poder dels explotadors i frenava les masses explotades

Esparta no tingué teòrics de l'educació, com Atenes i Roma. L'educació entesa així es produïa a partir dels costums

De Xenofont tenim la *República dels lacedemonis*

“tan aviat com els nens comprenen el que se’ls diu ja els encarreguen a servents pedagogs i ja els envien a casa els mestres a aprendre de lletra i de música i exercicis físics”.

En canvi, Licurg, en comptes d’encarregar la cura del nen a l’esclau (pedagog), ho mana a homes que exerceixen les més altes magistratures (paidonomos)

Notes finals de la paideia espartana

Fou **admirada per tota Grècia durant el s. IV aC.** (domini d'Esparta)

La paideia espartana complia 3 principis educatius:

-Intenció educativa a tota la ciutat... per tot arreu s'educava (ex.: qualsevol podia castigar...)

-Eficàcia pedagògica de la llei (nomos) per part del governant

-Fonamentació de la convivència i la vida comunitària en costums i tradicions

Xenofont anomenà a l'educació espartana agogé (conducció, guia, disciplina)

Agogé (disciplina) vs paideia (procés de formació)

[Activitat 8: Esquema sobre l'educació a Esparta](#)

Atenes

Hi ha majors **diferències de fortuna** dins la classe superior (en relació amb Esparta)

L'**expansió del comerç** necessitava transformacions en l'agricultura

El comerç i els botins de guerra havien eliminat els inicis comunistes de les **classes dominants** i es diferenciaven els ciutadans entre sí **en funció de la riquesa**.

Exemple: Al s. VI, dels dos gimnasos als afores d'Atenes, per l'educació militar dels joves... L'Acadèmia era per als patricis; el Cinosarge (fundat per Antístenes) , era per a la gent de classe més baixa.

Situació a Atenes...

Augmenten les riqueses... i també **el nombre d'esclaus** per als ciutadans lliures (de mitjana, cada ciutadà tenia uns 20 esclaus)

Calia controlar aquesta gent amb les armes

La **preparació física** dels ciutadans esdevé rellevant, per tal de potenciar les virtuts guerreres. Tot girava entorn d'aquest ideal i de conscienciar als joves sobre el domini sobre els sers inferiors

Els joves tenien un examen d'habilitat en armes i de comprensió en els deures del ciutadà

El treball a Atenes

Com a Esparta: **no es valora el treball** (és pels esclaus) -ja que hi ha excés d'esclaus- (en els inicis, el noble també treballa i tracta bé els esclaus, però quan esdevé gran dominador, ja no)

Tot i que la terra esdevé la forma fonamental de riquesa... **es considera un bon llaurador... qui sap DIRIGIR els seus treballadors (no qui treballa)**

Aristòtil ja digué: En un estat ben constituït, els ciutadans no s'han d'ocupar de les primeres necessitats de la vida... (Ponce, 2005, 38, citant Aristòtil a Política)

Està en contra Aristòtil del treball mecànic i dels treballs assalariats ja que: “alteren la bellesa del cos, sinó perquè eliminen l'activitat del pensament” (Ponce, id.)

Atenes...

La guerra i el despotisme (autoritat) en el govern són els eixos fonamentals, fet que implica una forta **necessitat de disciplina** (tot i que no és tan dura com a Esparta)

Els dirigents no tenien cap remordiment per fer grans festes, tenir luxosos carruatges... etc.

Aristòtil a *Política* ja digué (Citat per Ponce, 2005, 39): “en cuanto la constitución asegura a los ricos la superioridad política no piensan más que en satisfacer su orgullo y ambición”

L'home, la vida i l'ideal d'educació a Atenes...

Es considera l'home un animal polític (ja ho digué Aristòtil)... Polític entès en el sentit de ser ciutadà que habita a la ciutat (polis=ciutat)... **Ciudadans només ho eren, per cert, una minoria.**

“Només és home, l'home de les classes dirigents” (també opinà igual Marx)

A Grècia s'educà així per formar l'home de les classes dirigents.

Les classes dirigents vol dir **la nova riquesa**, els comerciant i industrials... que començaven a elevar-se per sobre de la vella riquesa-terratinents.

La virtut en l'home d'Atenes

S'entén de manera diferent.... (no és valor moral)

L'aprenentatge de la virtut és incompatible amb una vida d'obrer i artesà

S'entén la **virtut (areté)**, com les qualitats que capaciten a un home per a governar. Per tant, la cultivava només la classe alta.

Inicialment la **virtut s'associa amb l'ideal guerrer** -com a Esparta-, però quan la **societat es desenvolupa** i apareix l'oci (diagogos: oci elegant, joc noble..), la virtut esdevé aquesta **capacitat per governar**, per desvincular-se del treball productiu... (els mateixos Déus guerrers anaren deixant pas a d'altres Déus... equilibrats, serens...)

Aquesta virtut era **l'element de distinció** de les classes altes

Qüestions:

Quan s'ha parlat anteriorment de virtut? Per què?

Quin poeta va qüestionar la virtut com a element de distinció? Què proposava?

Quina seria l'areté... virtut (entesa com a qualitats màximes) d'avui en dia? de què depèn?

De l'oci (diagogos) a l'educació...

L'increment d'aquest oci del noble atenenc li **crea** la necessitat de produir una nova institució: **l'escola** que ensenya a llegir i escriure

L'oci implicarà... interès!... per: cultura, educació, vida política, vida pública....

Per aquest motiu aquest **oci** -que apareix a partir del s. VI / V aC durant el període clàssic- **implicarà un desenvolupament EDUCATIU** (augmenten els pensaments, reflexions, discursos en vers sobre temes pedagògics... i també apareixeran els sofistes -mestres d'ensenyança superior-)

Any 600 a.C.es creu que es crea l'escola fonamental... i a partir d'aquí **les lletres s'incorporen a l'educació (ja no n'hi ha prou en ensenyar només la virtut, les habilitats per a la guerra...)**

La poesia, l'art i la filosofia -que permeten disfrutar de "l'oci digne"-... i no implica que no es propugni l'**ideal guerrer**

Se seguia una educació basada en el gimnàs i la música...

Nens: Palestra al matí, escola de música a la tarda...

Palestra d'Olímpia

S'entrenava a lluitar... i a dins hi podia haver el gimnàs (gymnos=nuesa.. lluitaven despullats)

Amb el temps van prenent força i s'hi realitzen conferències, debats...

Educació a Atenes

L'educació és més lliure que a Esparta...

Inicialment -abans de Pericles-: L'educació era lliure, sense intervenció de l'Estat, que no triava ni professors ni matèries.

Les escoles eren dirigides per particulars i el mestre tenia total llibertat

A partir dels 18 anys, el jove-adolescent ateneu (efeu) passava a ser dirigit per l'Estat, amb l'objectiu del perfeccionament militar i cívic.

Per tant, **l'Estat només s'encarregava de: a) Preparació per a la guerra b) Preparar per a dirigir, fer funcionar el govern**

Educació a Atenes

Fins als **7 anys** el nen és a casa **educat per la mare** o una ajudant. A vegades pel pare.

Hi ha **vigilància** per part de qualsevol adult (com a Esparta)

Però **no hi ha una educació de la família**, ja que homes i dones fan vida separats, excepte per a les funcions reproductores

La família NO és un element viu de la societat.

Figura del **pedagog**: Esclau que acompanya el nen a l'escola... amb el temps.. pren més poder i cuida el nen també.. i té autoritat sobre el jove (tot i ser un esclau). Recordem que Aquiles tenia a Fènix, qui l'instruïa

Pedagog vs mestre d'escola...

Apareixen dos tipus d'educacions

-la del pedagog: s'encarrega dels hàbits i de la disciplina

-els mestres: ensenya les tècniques bàsiques (lletres, música i gimnàstica)

Evolució de l'escola...

A partir s. VI aC apareixen les escoles a Grècia... l'educació individual feta a casa passa a col·lectiva.

Recordatori:

Els motius són els grans canvis a Grècia: expansió dels grecs pel Mediterrani... noves relacions comercials... nova gent rica (no aristòcrates militars)... disminució dels conflictes... vulgarització de l'escriptura alfabètica grega (inicialment secreta de poetes i sacerdots)...

Educació a Atenes... (2)

Però l'**Estat SÍ que reglamentava** el tipus d'educació que el nen havia de rebre a la família i a les escoles particulars!

Per exemple: tots els nens llegien a **Homer**

Un **reglament** cuidava de la moderació i la decència... diferents personatges vigilaven les escoles i els nens en diferents moments

La llibertat d'Ensenyança no implicava la llibertat de doctrines

El mestre havia d'inculcar als alumnes: l'amor a la pàtria, a les institucions i als Déus

Educació a Atenes (3)...

L'Estat no pagava cap tipus de despesa per l'escola.

A més, **afavoria a les classes dominants** ja que: “El Estado cerraba la entrada de los gimnasios a los niños que no habían cursado los estudios en las escuelas y palestras particulares” (Ponce, 2005, 44)

Així... l'estat aconseguia:

- a) Els **petits propietaris no poguessin pagar** els estudis als seus fills
- b) Que els que **no tenien diners no poguessin ascendir a l'escala social** ja que, només poden ocupar càrrecs de l'Estat, els qui han passat pel gimnàs!

Així... abans del s. V a. C.

“Los niños deben ante todo aprender a nadar y a leer; **los pobres deben en seguida ejercitarse en la agricultura o en una industria cualquiera**, los ricos en la música y en la equitación y entregarse a la filosofía, a la caza y a la frecuentación de los gimnasios” (Ponce, 2005, 44, citant a Solón)

No saber llegir ni nadar = ignorància (al s. IV AC la part musical ja tenia poc valor)

L'escola la pagaven el pares en funció del seu nivell econòmic...

1r escola de lletres i música... i si encara tenien diners... a l'escola de gimnàs.

Així els nobles podien passar per tots els moments educatius

1. educació familiar / mare...
2. escola
3. escola i palestra (fins 14 anys)
4. gimnàs (fins 16 anys)
5. efebia (fins els 18 anys) (semblant al servei militar)
6. ciutadania (dels 20 als 50 anys)
7. vida diagògica (a partir dels 50 anys)

A partir del s. V. a. C... amb els canvis... **SOFISTES**

Re-Recordatori:

Durant s. V... el comerç marítim... fan canviar la vida atenenca...

La noblesa tradicional veu créixer una **nova classe: els comerciants** o metecs, que es fan rics gràcies a la navegació.

Nous rics, que cada **cop estan més respectats**... nous invents...

Els sofistes apareixen dient que “L’home és la mesura de totes les coses”... i volen a més independitzar la conducta de la religió...

Aquest nou home atenenc a partir del s. V. a.C...

Nou home.... **nova educació!**

Al 462 aC es materialitza la **democràcia** i es consideren a **tots els ciutadans iguals, independentment de la fortuna**. Tindran els mateixos drets!

No hi ha jerarquies a la ciutat.

Assamblea fundada per Soló... **oberta a tothom** amb caràcter popular (tothom qui tenia els 2 anys de servei militar podia participar-hi)...

Al s. V. aC Atenes esdevé capital cultural, econòmica i militar de Grècia (extret de Vilafranca, op. cit.)

Nova virtut de l'home... ser un bon ciutadà a partir de la convivència pacífica i cordial

El nou ideal d'home: ja no de terratinents, sinó de comerciants, industrials... ja no estaran exclosos dels gimnasos.

Els **sofistes** ajuden en aquesta **nova educació**, donant als atenencs els **coneixements de la vida pràctica**. Tenen un caràcter **antiaristocràtic**

Apareix una nova educació de **prosperitat**, que busca el benestar del que s'ha fet ric!

Durant s. I.V. a. C. els gimnasos esdevenen llocs de reunió de la societat elegant, i demostraven que no calia treballar.

Com és l'escola a Atenes?

[ja dit]... s'ensenyava **música i gimnàstica**... posteriorment es passà a una educació també **literària**... i amb el pas del temps el predomini de la ment passà per davant dels inicis musicals i gimnàstics.

Objectiu inicial: Formar el caràcter del ciutadà a partir de la música i la gimnàstica

Quan l'educació ja no és només de nobles.. s'ensenyava també "lletres" (les noves classes volen aprendre-ho tot).

Hi ha llavors (s. VI-V aC):

-educació física (ho fa el paidotribo a la palestra)

-ensenyança musical (ho fa el citarista)

-ensenyança de les lletres (ho fa el gramàtic)

L'escola...

Ja s'ha dit que l'**escola ... era lliure** per a qui volgués anar-hi (i qui tenia diners)

PERÒ...

la **pressió social** per anar a l'escola va fer que la majoria de ciutadans portessin els seus fills

Protecció de l'infant...

Apareixen lleis que regulen

-hora d'obrir i tancar l'escola (quan surt i es pon el sol)

-es fixava el nombre i qualitat dels adults que s'admetien a les escoles

tot això per protegir l'infant

Ensenyament de la música

Tot i ser un ensenyament clau en els inicis... **s'abandona aviat en l'ensenyança general**

La seva importància **es justifica per la tradició** poètica, cançons tradicionals, cors i danses

Els pares amb pocs recursos... **seleccionaren** abans l'aprenentatge de **les lletres**

S'ensenya la lira

També s'ensenya l'aulos (instrument de vent)... el qual s'usa per marcar el ritme a les activitats del gimnàs

Instruments: ensenyança individual / el cant: ensenyança col·lectiva

La gimnàstica

Mestre de gimnàs: paidotribe

Tenia una autoritat indiscutida

Inicialment la gimnàstica era per a l'aristocràcia... però a poc a poc es democratitza

Els nens anaven a la palestra a entrenar-se (la importància que s'anà donant a la lluita i gimnàs... feren que a la llarga la palestra esdevingués lloc de reunions, debats...)

L'escola del gramatista

Inicialment era **la pitjor considerada** (en relació a l'escola de música i de gimnàs)

Els mestres no necessiten una qualificació específica, només ser especialistes

Mestre mal pagat

Amb el **pas del temps**, però anirà agafant **importància** i servirà de **base pel desenvolupament intel·lectual**

L'escola de gramàtica no necessitava un lloc concret

Finalitat: aprenentatge de la lectura, l'escriptura, la memòria i càlcul

S'estudien lletres, després síl·labes i després paraules (per ordre de dificultat segons llargària... frases)

Escola del gramatista (2)

El que s'aprenia a llegir, també es memoritzava

S'aprenia a escriure amb taulells recoberts de cera i un punxó (l'extrem oposat d'aquest era rodó per a poder esborrar... també s'esborrava amb teules de ceràmica -ostraka-)

És en **aquestes escoles on apareixen tots els poemes amb fins morals** i per obtenir una completa formació

Plató va criticar a Homer per aquesta idea que es tenia de “divinitat del poeta”

Amb Homer s'ensenya economia, eloqüència, l'art de les armes, i tot el que és útil.

Escola del gramatista (3)

Plató deia que calia 4 anys per aprendre a llegir

Hi ha molt de càstig

Només hi ha el recurs de l'aprenentatge memorístic

Nou ideal d'home... nova escola... i reacció

Aquest nou ideal fa variar la disciplina a l'escola.

El fuet, el bastó del gimnasiarca es veuen com instruments de tortura

Es demana:

Escola més humana, més alegre i menys rígida!

Tot això comporta una **reacció de les classes dirigents** que veuen perillar el seu estatus! Fan un moviment per tal que es denunciï qui no reconegui les coses divines... també a **l'ensenyança es creu oportú controlar-la....**

I aquest és el pas previ... als *programes oficials* que més endavant sorgiran!

Activitat 11!

Comenta el següent text:

-Resum + opinió personal

-Quins detalls / frases / conceptes / expressions trobes que exemplifiquin el model educatiu d'Atenes? Justifica la resposta

-Adapta el text i converteix-lo amb un text "espartà"

educació abans dels sofistes... s. VI i V...aC

Se envía a los niños a la escuela y se recomienda mucho más a los maestros que vigilen sus costumbres que el que aprendan las letras y la cítara. Los maestros ponen esmero en ello, y cuando los niños saben leer y pueden comprender incluso lo que está escrito... de la misma forma que las lecciones orales, se les da a leer las obras de los grandes poetas... aprenderlas de memoria... se pretende que el niño, llevado por la emulación, los imite y se esfuerce por parecerseles... Los maestros de cítara hacen lo mismo... no cometan nada vergonzoso... luego... aprenden a tocar la cítara...les hacen estudiar las obras ... de los grandes poetas líricos... Después de todo esto, se les envía al maestro de gimnasia para que tengan un cuerpo más sano.. ponerlo al servicio de un espíritu virtuoso y no tiemblen en el momento del combate... (Plató a *Protàgores*, 325a-326c)

Activitat 12

Activitat 12. Qüestió: Quines etapes hi ha a l'educació actual? Compara-les amb l'educació a Atenes i reflexiona-hi. Quines similituds li trobes? Quines diferències? Quin creus que era l'objectiu abans? i ara?

Els sofistes

La paraula prové del grec: sophistiés =

- a) expert en algun ofici
- b) el que posseeix un saber general pràctic sobre les coses i l'home (per poder governar, aconsellar amb prudència i encert...)

Els sofistes s'identificaven amb el segon significat... es consideraven mestres de la virtut... de l'areté

Els sofistes

El **fet de cobrar i ensenyar l'areté** implicarà **crítiques** per part dels aristòcrates i els demòcrates:

- a) Els aristòcrates: Creuen que l'areté no pot ser ensenyada, que és hereditària
- b) Demòcrates: Sí que creuen que l'areté pot ser ensenyada, però que ho ha de fer l'Estat

(extret: Redondo i Laspalas, 1997)

Els sofistes

Són els **primers professors que cobren** -professionalisme-

Ensenyaven **saber pràctic** a places i llocs públics

Ja no interessava el saber desinteressat -també ho diu Sòcrates-.

L'**oratòria política** esdevé clau en l'ensenyament

Apareixen a causa de l'evolució que experimenta Atenes (modernització en comerç, s'obre a nous països, es fan lleis relacionades amb la democràcia...)

Sofistes: Protàgores, Gòrgies, Hípies (extret de Lozano, 1980)

Els sofistes

En l'àmbit educatiu fan una **nova pedagogia**

Són **els primers que es preocupen pel fet educatiu**, és a dir, la comunicació educativa o el que és el mateix: la relació mestre-alumne (Redondo, Laspalas, 1997)

Són **els primers que discuteixen l'educació política tradicional**

Incís/recordatori: Estava **mal vist treballar** -només ho feien els pobres-.

Per això sobta a Atenes... Protàgores, de classe alta i cobra alts honoraris.

L'**alt sou** dels sofistes implicava tenir un **públic elitista i donar valor** a les seves classes.

Cap al s. IV... els preus baixaran (molts sofistes).. hi ha més competència, s'hauran de fer publicitat...

Sofistes

Es feia una reunió informativa del sofista a casa del ciutadà ric

Tot i esdevenir una professió lliberal, l'àmbit elitista hi seguia ben present

Els sofistes

L'humanisme relativista és la seva concepció antropològica, en l'àmbit teòric o moral

L'home és la mesura de totes les coses

El que és important és **ser un bon ciutadà** -i no si una cosa és justa o no-

Qualsevol idea és igual de respectable

No hi ha una veritat absoluta, vàlida, universal i atemporal -ni en l'àmbit moral tampoc-

Plató va criticar els sofistes per aquest fet (ell sí que considera que hi ha una veritat absoluta)

La paideia sofística

Els **continguts** que transmeten són molt **superficials** ja que no n'hi ha...

Simplement es busca “**domesticar**” l'individu per a socialitzar-lo, que aprengui les habilitats lingüístiques que l'han de conduir a l'èxit polític!!

Els sofistes consideren que **hi ha tantes educacions com cultures** i tenen totes el mateix valor

Educació seria igual a civilització

El logos (raonament, argumentació, discurs) serà un element clau que es treballa

La paideia sofística

Consisteix en inculcar a l'alumne, a partir de discursos, conviccions que l'ajudin a viure en una determinada societat.

És irrellevant parlar de conceptes com “veritat” o “bé” o “mal” en termes absoluts

L'educació és només una TÈCNICA DE MANIPULACIÓ

Sofistes

Quins objectius, continguts, mètodes i mitjans utilitzaven?

Tenien **diferents maneres** de fer, metodologies varies... tot i que al final, els **mètodes s'acabaren fonent** i tot es va acabar limitant a:

APRENDRE A PARLAR I A PERSUADIR... calia treballar així: el discurs i la discussió

Utilitzaven els **textos dels poetes grecs**, però a un nivell més elevat que en l'ensenyança elemental

Introdueixen la **llició magistral**, la **discussió en grup** per a obtenir nous coneixements...

S'ensenya un conjunt d'habilitats, relacionades amb el cultiu del llenguatge

No es planteja si aquestes habilitats seran ben utilitzades o no

Per aquest motiu es relacionarà la paideia sofística amb el verbalisme i la irresponsabilitat ètica

L'areté política s'entén així com un **conjunt d'habilitats** que permetran actuar amb èxit a la vida pública de l'Atenes del s. V aC. Per això s'ensenya RETÒRICA (parlar bé, persuadir...).

S'ensenya a respectar les lleis del llenguatge i refutar les opinions contràries

Finalment, els sofistes ensenyaven nous coneixements, en gran quantitat, però amb l'únic objectiu de la utilitat per quan fos necessari i pràctic (objectiu: triomf polític)

Metodologia sofística

Hi havia en general una lliçó magistral

El mestre comunica els sabers i habilitats als alumnes

Així, el “docte” instrueix els “ignorants”

La idea és treballar el discurs (propi de la retòrica) i la controvèrsia (propi de la dialèctica)

Continguts...

Els sofistes no ensenyen una filosofia... ni la veritat... ni es preocupen per la naturalesa del ser.

Utilitzen textos poètics però a un nivell més elevats

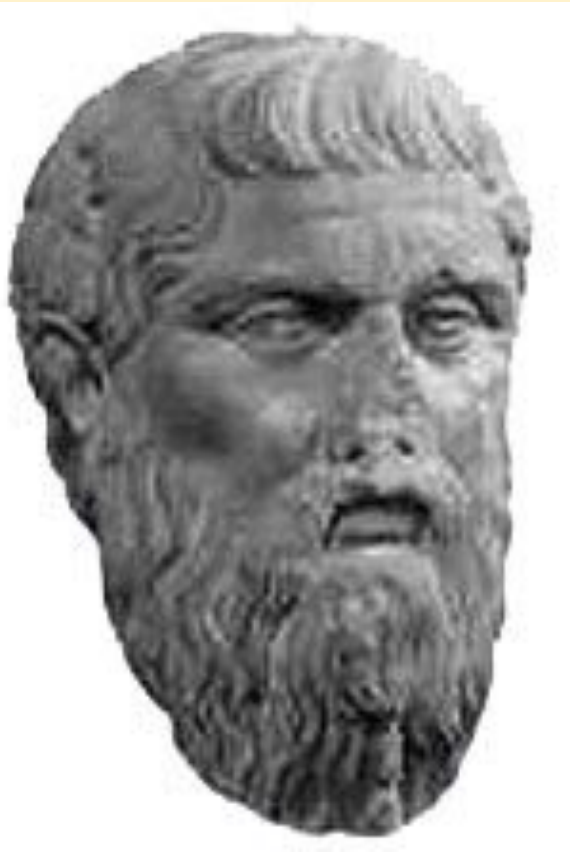
Es limiten a ensenyar retòrica: l'art de parlar al fòrum i a les assemblees. Entrenen la **dialèctica: art de convèncer** -sovint desprestigiant els arguments del contrari-

Hi hagué excepcions: sofistes que cultivaren i ensenyaren disciplines i ciències reals (com Hípies, que fou un magnífic matemàtic)...

De tota manera, aquestes excepcions són criticades (ex. Protàgores a Hippias)

I és que els sofistes: **no valoren el saber teòric! L'únic important: defensar-se i triomfar a la vida**

Protàgores (485 aC-410 aC)

“L’home és la mesura de totes les coses” i per tant... no hi ha veritats absolutes

És a dir les sensacions de l’home i el seu pensament són la base de la filosofia

Tot pot ser vist des de diversos punts de vista

Veure: [Paradoxa de Protàgores](#)

Parla de l'home com a **ser empíric i particular**... per això tot és relatiu...

No existeix el bé, la veritat, la bellesa... absoluta.. a causa d'aquest **relativisme**

Pensa que **l'areté pot ser ensenyada**

Protàgores (sofista)

Pretén fer millor a l'home, que adquireixi virtut

Cal seguir al mestre a tot arreu, viure amb ell

Hi ha d'haver contacte personal en l'educació

Ara **ja no és l'heroi a qui cal imitar**.. sinó el professor que és savi i té reputació!

Cal convertir-se en ciutadà de la Ciutat-Estat

Busca el treball de la moral i es desentén dels sabers tècnics.

Introdueix les bases de la **dialèctica** (art de convèncer dialogant)

Protàgores (2)

Demostra que **en cada qüestió hi ha sempre dos punts de vista** i aprèn a defensar qualsevol punt de vista

També detalla que **la virtut cal ensenyar-la i practicar-la**

Va ser acusat d'agnòstic. Deia: “dels déus res no en podem saber. Ni si són, ni si no són, ni quins són” (extret de: <http://www.pensament.com/filoxarxa/filoxarxa/Protagoras.htm>)

Activitat 13

A partir dels dos textos següents de Protàgores:

- Reconstrueix i desenvolupa el pensament sofista: quins aspectes s'hi poden visualitzar, o es poden intuir? quins aspectes sofistes no apareixen al text
- Relaciona-ho també amb la societat

Protàgores

El sofista... es tan sabio como digno de recibir buenos honorarios por parte de los que ha enseñado. Así es como unos son más sabios que otros a pesar de que ninguno tiene opiniones falsas

(extret de Redondo i Laspalas, 1997, 227. En paraules de Protàgores a: Plató, Teeteto, 167 c-d)

Protàgores parlant amb Hipòcrates: “Si me acompañas, te sucederá, cada día que estés conmigo, que regresarás a tu casa hecho mejor, y al siguiente, lo mismo”

(extret de Redondo i Laspalas, 1997, 229. En paraules de Protàgores a: Plató. *Protàgores*, 318a)

Altres filòsofs...

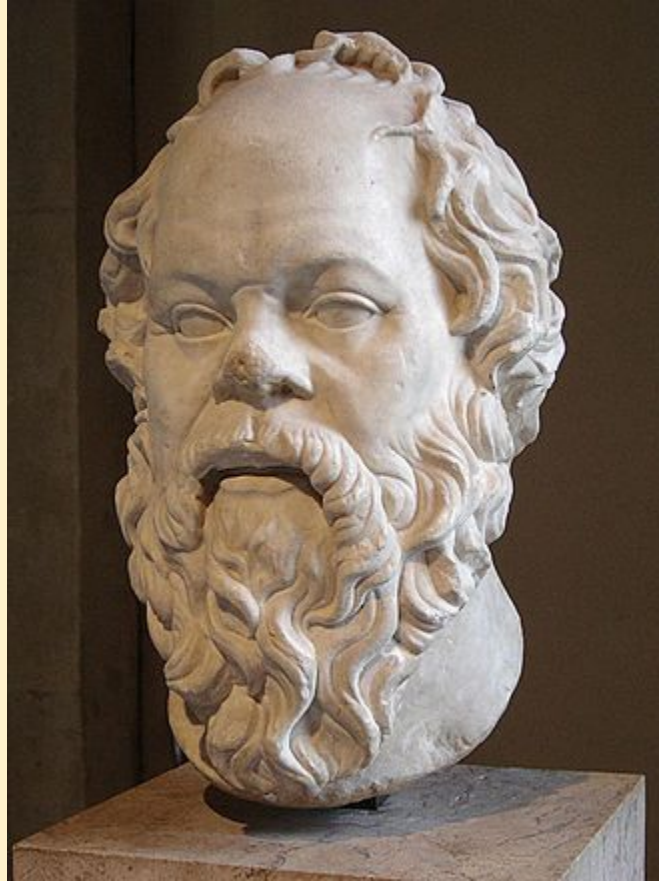
Sòcrates

Plató

Aristòtil

Sòcrates (470-339 aC)

***“Només sé que
no sé res”***

Escultura Romana s. I d.C

Sòcrates (470-339 aC)

Les idees de Sòcrates les tenim pels textos de Plató i Jenofont

Sòcrates s'educa de manera tradicional (música, literatura i gimnàstica) i també rep ensenyança dels sofistes

Sòcrates en general s'oposa als sofistes... serà el punt d'inici d'una nova pedagogia

Sòcrates (470-339 aC)

Gràcies al **diàleg en forma de preguntes i respostes (maièutica)** fa que l'interlocutor aprengui / descobreixi per ell mateix

La maièutica així fomenta l'esperit crític i l'agilitat mental

Inconvenient de la maièutica: lentitud (per això mira als sofistes per a qüestions determinades... i fa un aprenentatge tradicional)

Sòcrates parla de bé, la pietat, l'amor, la justícia...

Respecta les lleis de la polis

Va ser acusat de desprestigiar els Déus i corrompre els joves

Sòcrates (470-339 aC)

Per Sòcrates:

L'educació no acaba a una edat determinada amb un programa concret, sinó que dura tota la vida

Plató digué a *Fedó* (obra que explica les últimes hores de Sòcrates), que Sòcrates fou l'home més just i més intel·ligent

Plató (427-347 aC)

El más importante
y principal negocio
público es la
buena educación
de la juventud.

Detall del quadre de l'Escola d'Atenes (Rafael 1480-1520)

Obres de Plató

ÈPOCA	OBRES
1a època: Joventut	Apologia, Critó, Protàgores, Gòrgies, Hípies menor, Hípies major...
2a època: Maduresa	Fedó (sobre immortalitat ànima i últ. dia Sòcrates) Banquet (sobre l'amor) República (sobre política) Fedre (sobre amor, bellesa i destí de l'ànima)
3a època: Diàlegs crítics i vellesa	Parmènides, Sofista, Críties, Les lleis, Carta VII

Plató (427-347 aC)

Per Plató, la **finalitat de l'educació és formar guardians de l'Estat**, que sàpiguen ordenar i obeir la justícia.

La justícia és una harmonia... de l'individu dins seu i que conté la saviesa, la força i la prudència...

La societat també ha de tenir aquestes tres virtuts... (que seran els 3 estaments):

-saviesa: els filòsofs

-força: els guerrers

-prudència: els treballadors

La justícia s'aconsegueix si cada classe social realitza la seva pròpia funció

Plató (2)

Plató pretengué tenir al poble controlat i aïllat del poder.

L'exclou (el poble) de la vida intel·lectual dels filòsofs i de la vida moral dels guerrers.

La pràctica absorbent dels oficis impedia l'oci (que permet, per exemple, estudiar, reflexionar...) i manté ocupat al poble!

Crea l'Acadèmia

A Catalunya, les primeres traduccions de Plató (en català) arriben de la mà de Joan Crexells de 1924 a 1928

Plató i el govern (Estat ideal)

Per Plató ha de **governar el filòsof-rei**

Només pot governar bé qui coneix la idea de Bé.

El govern de la polis només el pot tenir el que té coneixements

Plató i l'educació

L'Educació l'ha de fer l'Estat!

Cal controlar l'educació!

Semblant a l'educació espartana -control-, tot i que es basa en una educació bàsicament **intel·lectual**

L'educació de la dona ha de ser semblant a la de l'home (hi va haver dues dones deixebles de Plató)

Introdueix el concepte de **SELECCIÓ segons les capacitats**.

Tothom rep **educació elemental**: importància a la música i la gimnàstica -educació física i militar-

Critica els poetes que s'inventen històries

Voldria -a la seva Ciutat Ideal- tenir poetes que escrivissin per encàrrec textos oficials per als nens.

Voldria que tothom aprengués per llei les matemàtiques -càlculs, art militar, navegació, comerç...-

MATEMÀTIQUES: A l'inici en forma de joc...

Metodologia educativa a la paideia platònica

Utilitza el **diàleg** socràtic

Utilitza quadres i es discuteix

També hi havia **classes** d'influència sofística -més **magistrals**-

Idees platòniques educatives

Basant-se en els pitagòrics i les matemàtiques parla de:

-Món dels objectes

-Món dels conceptes -idees-

L'aritmètica, la geometria, l'astronomia i la ciència de l'harmonia han de ser usades per a la **formació militar i estimular la intel·ligència**

Per entrar a l'**Acadèmia** i poder filosofar **calia saber abans matemàtiques** -el model de coneixement veritable-

Les matemàtiques -raonament- són el preludi de la dialèctica -que busca el coneixement del Bé-

Períodes educatius (ideal)

1r: matemàtiques, astronomia, harmonia i dialèctica.

La matemàtica cal iniciar-la de jove... com un joc (per distingir els millors)

2n: Als 20 anys, es quedaran els més ben preparats

3r: Als 30 anys, després d'una nova selecció: dialèctica

4rt: Faran 15 anys d'exercici militar

5è: Als 50 anys, els millors i que han tingut amor en conèixer... practicaran el Bé i podran governar la ciutat

L'Acadèmia

La crea Plató el 388 aC

A l'entrada hi diu: “Que no entri ningú que no sàpiga geometria”

Similar a una carrera universitària

Establiment de **formació superior** quan encara no hi ha una veritable formació secundària

Obj.: Formar homes polítics capaços de dirigir la ciutat o aconsellar caps de l'Estat

Eren al final reunions de savis de diferents disciplines i edats

Es promou molt el companyerisme (influència espartana)

Diferències entre Sòcrates i Plató

Sòcrates	Plató
Només es planteja temes morals i ètics (el bé, la justícia...)	Fa una teoria metafísica (el món de les idees), teoria del coneixement (anamnèsi: conèixer és recordar...l'ànima reconeix les formes sensibles...), teoria política (filòsof-rei)
Teoria política: La millor manera d'intervenir a la societat és mitjançant la didàctica... a un individu... a que sigui millor	El canvi moral no pot ser individual, sinó col·lectiu Proposa lleis col·lectives

Activitat 14

Comenta el text següent i relaciona'l amb l'educació actual.

Quins aspectes trobes similars? i diferents?

Hi ha aspectes que es consideren innovadors al s. XXI?

Pedagogia a partir del joc...

“Se empezará por adiestrar a los niños, mediante el juego, en los pequeños cálculos inventados por ellos, y que consisten en repartir por igual, entre más o menos de sus compañeros, determinado número de manzanas o coronas, o en distribuirlos sucesivamente y por suertes en los ejercicios de lucha y de pugilato, las funciones del luchador par o impar, o en mezclar juntas unas ampollitas de oro, de plata, de bronce y de otras materias parecidas, o distribuirlas como se describe más arriba; de forma que se les obligue, divirtiéndoles, a recurrir a la ciencia de los números” (Leyes, VII, 181 bc)

Isòcrates (436-388 aC)

Anècdota:

“A tu et cobro el doble perquè tinc doble feina: primer fer-te callar i segon, quan ho hakis après, a parlar correctament”

Isòcrates

Deixeble de Sòcrates, Gòrgies, Tísies

Perd l'herència paterna a causa de la guerra amb Esparta... s'ha de dedicar a l'ensenyament

Un dels seus deixebles fou el legislador espartà Licurg

Fundà una escola rival -i abans- a la de Plató. L'escola perdurà 50 anys (393-338 aC)

Escrits d'Isòcrates parlen: funció de l'ensenyança, del mestre, qualitats dels alumnes, com l'èxit pot ser senyal de la bona formació rebuda...

“Un bon mestre és aquell que sap moltes coses, unes per tradició, i les altres per haver-les trobat personalment” (Antidosis, 208)

És deixeble dels sofistes i intenta formar a l'èlit política de la ciutat

Escriu un text: *Contra los sofistes*. De tota manera es creu que el text és una manera per fer-se publicista (Sapere, 2012)

De la mateixa manera a Sòcrates: s'oposa a l'amoralisme

Està en contra de l'aprenentatge de memòria i promou la reflexió personal i la meditació

“es precis que el mestre expliqui amb detall, sense ometre res, tot el que sigui susceptible de ser ensenyat, i que per qualsevol aspecte s'ofereixi ell mateix com a exemple” (Contra los sofistas, 18)

Valora la pràctica física, i l'exercici de la ment

També valora la instrucció com a base per a la invenció

A la seva obra *Antidosis*, parla de la bona formació del cos i de l'esperit

La gimnàstica i la filosofia son dues arts complementàries i paral·leles!

Si el paidotriba entrena i inventa nous moviments al gimnàs que afecten a les diferents parts del cos, en filosofia, el professor ha d'ensenyar els elements del discurs, per poder adaptar-lo a qualsevol situació

Així, parla de la gimnàstica del cos i de la ment

Isòcrates i educació de la ment i educació física

L'educació física estava per sobre que l'educació intel·lectual

Descomposava el moviment en un determinat nombre de gestos simples.

A partir d'un moviment global atlètic, els grecs havien elaborat, una gimnàstica analítica.

Fa un **procediment similar amb el discurs** i el va descomposant en parts.

Veure que **l'entrenament millora el rendiment**, per tant fa enfortir els músculs mitjançant exercicis repetitius.

Només **la repetició permet arribar al resultat satisfactori!**, també al discurs perfecte

Isòcrates: Com exercitar la ment?

Inclou una ensenyança mitja entre l'elemental (donada a les diverses escoles d'Atenes) i la superior (basada en la retòrica)

Distingeix:

A) les disciplines purament formatives:

-erística (basada en la controvèrsia... art del conflicte),

-astronomia,

-geometria

B) exercicis de relaxament de l'esperit

C) filosofia (bàsica per a la cultura i l'eficàcia)

Isòcrates crea una **nova disciplina literària**: fa de l'estudi analític de la història un tema educatiu.

A més **la història ha de servir per posar exemples morals i entendre les conseqüències polítiques de les decisions**

El **coneixement del passat** és bàsic per la construcció del futur!

Està **en contra** -com Plató- de les històries dels **poetes** (Homer)... són poc seriosos.

De tota manera, hi ha tanta tradició que els acaba utilitzant

En relació amb els textos poètics... els analitza, raona... fins a criticar-los i demostrar que són mites

Metodologia: Cada mes feia un **concurs entre alumnes i el guanyador rebia una corona!**

Isòcrates proposava així uns temes, guiava, ajudava... i finalment decidia el guanyador

Promou el panhelenisme (moviment que busca un Gran Estat hel·lènic, a partir de la unió de diversos pobles)

Aristòtil (384-322 aC)

Afirma que **les classes industrials no podran ser mai virtuoses ni gaudir de poder polític**

També està d'acord Aristòtil en la divisió de classes:

- savis-filòsofs. Objectiu: guiar la societat
- guerrers. Objectiu: protegir la societat
- esclaus: Objectiu: mantenir filòsofs i guerrers.

SEPARACIÓ FORÇA FÍSICA I MENTAL

Crea la seva escola: **El Liceu**

Aristòtil

Parla de les diverses disciplines educatives:

-escriptura i lectura

-gimnàstica

-música

-dibuix (a vegades)

L'escriptura i la lectura són útils: administració de la casa, pel govern...

Dibuix: útil per fer més observadors als individus i poder contemplar la bellesa dels cossos i objectes

Gimnàstica: útil per a millorar la força, mantenir la salut i fomentar el valor.
Concepte relacionat també amb Plató. La idea és treballar l'agonisme, enfrontament, lluita, la competició...

Música: No la considera útil però sí creu que ha de ser-hi a l'educació

Aristòtil: Oci i treball

Són necessaris... però l'oci més...

Es treballa per a l'oci... per a poder ser feliços!

L'oci NO és descans, perquè la felicitat no és descans sinó activitat, principalment de l'intel·lecte

Activitat 15

Fes un petit esquema sobre l'educació per Aristòtil

<http://www.ihistoriarte.com/2013/05/aristoteles-y-la-educacion/>

Hel·lenisme... o període alexandrí

Inici: Mort Alexandre Magne (323 a.C.)

Final: Romans conquereixen el Mediterrani (aprox.: 30 a. C... altres diuen 146 a.C que és quan Grècia passa a ser romana... i altres -com Redondo y Laspalas, 1997, diuen fins 529 d.C.)

Alexandre Magne (nascut a Macedònia) fou deixeble d'Aristòtil

La **ciutat-polis desapareix** a causa de les conquestes d'Alexandre Magne

Atenes perd importància com a ciutat. **Alexandria** esdevé una de les ciutats més importants

Interessant: [Què és l'hel·lenisme?](#)

Conquestes d'Alexandre el Gran

....Egipte, Síria, Mesopotàmia, Pèrsia, Índia...

Els grecs porten i intenten **unir els pobles conquerits...** amb **religió, cultura** i també la **llengua...**

S'exporta arreu el **grec koiné** (llengua grega... s'anomena.. grec hel·lènic.. grec alexandrí...)

Els romans posteriorment utilitzaran el grec koiné com a segona llengua seva...

El Koiné s'ensenya a tot arreu

Unificació dels costums grecs... el gimnàs!

Hi ha un model de fer grec i s'exporta

S'ensenya una **cultura comuna**... però tot això passa per “anar al gimnàs”

La instal·lació del **gimnàs s'estén per totes les terres conquerides**

El gimnàs... inicialment només per aristòcrates... després per a classe menys rica... i també apareix l'educació física en el període clàssic...

Però el més important... esdevé també centre de **formació intel·lectual!** (a més de la funció guerrera, higiene, salut...)

L'espai del gimnàs serà en aquest període hel·lènic un dels elements més rellevants de la vida grega.

Apareix una filosofia pràctica

Es busca la felicitat -potser a causa de la constant inseguretat de l'individu amb tantes guerres-

Ex.: El poeta Horaci (65 aC-8 aC): Cal gaudir del present... cal saber fer ús de les riqueses...cal ser generós... instruir delectant...

Les filosofies sofistes, de Plató i d'Aristòtil s'acompanyen ara de nous models que busquen aquesta felicitat

Epicurs, estoics i escèptics

Epicurs: Cal buscar la felicitat, que és la màxima quantitat de plaer (però sempre amb moderació, mitjançant la raó)

Estoics: El ser humà és una part de l'univers i mitjançant la raó s'assolirà la saviesa i ens podrem adaptar a la natura, i ser feliços

Escèptics: Opinen que no hi ha un coneixement verdader, no podem saber la veritat i per tant no hem de fer judicis, ja que així s'arribarà a la “pau de l'ànima”, a la felicitat

Faltaria analitzar una mica més l'hel·lenisme... (lectura: Vilafranca, 2007)

Educació i hel·lenisme...

L'efebia ... iniciada en el període clàssic al s. IV (anterior a l'hel·lènic) és la **institució principal**... obj.: formació militar

Esdevé l'efebia una **institució gratuïta**... **s'estén a tots els pobles conquerits** per Alexandre

Pel que fa a l'**educació no militar**... és a dir intel·lectual i física... no hi ha un programa fix, però sí que **hi ha proves, concursos**... i que **simbolitzen exàmens** i mostren la qualitat de l'ensenyança (concursos de recitar bé els poemes, de proves instrumentals, atlètics...)

Educació i hel·lenisme

L'educació s'ha generalitzat... inclús a les dones tot i que són una minoria

Currículum va aprox. dels 7 als 20 anys... similar al període clàssic

S'estenen per les terres conquerides:

l'educació elemental (música, gimnàs, gramàtica),

secundària (formació literària, científica, artística i física)

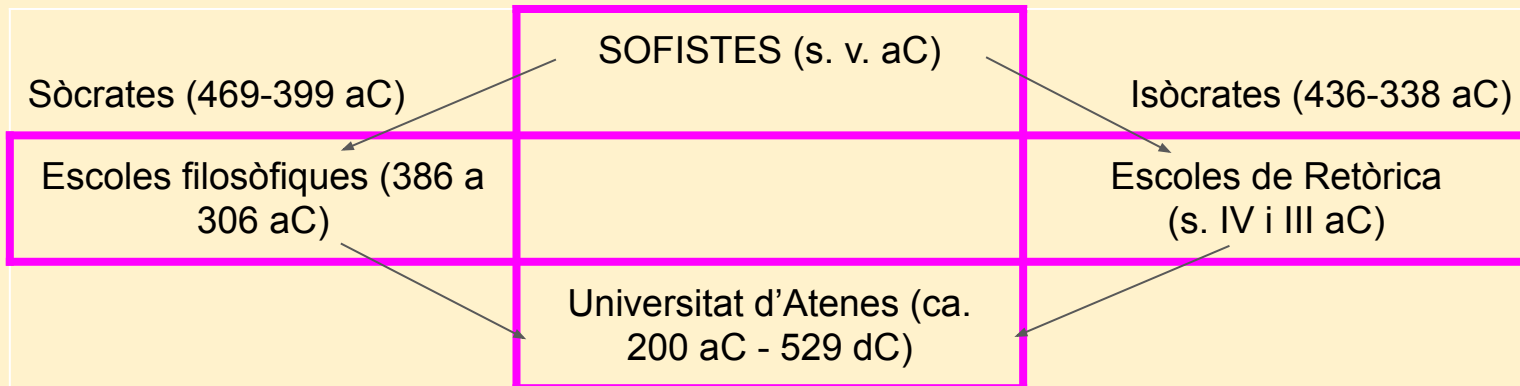
i superior (escoles de medicina, filosofia, retòrica...)

Ensenyança Pública Superior

Hi havia llibertat per elegir matèries i mestres

L'objectiu era adquirir una cultura política, l'estudi del cosmos, i l'observació i participació de la vida pública

Orígens de l'aparell escolar (Lozano, 1980... ho adapta de Cubberley) ... a partir 18 anys, que han acabat el servei militar i ja són CIUTADANS:

Activitat 16

A partir d'un debat-concurs a classe sobre els avantatges / inconvenients de l'Educació a Esparta i Atenes -o altres temàtiques contradictòries de l'època-, i la seva aplicació a l'educació actual, aporta 20 reflexions que s'hagin tractat.

- a) Proposa casos contraposats entre (Atenes vs Esparta / Atenes vs Plató / Sofistes vs Sòcrates o Plató / ... amb educació actual...)

Aplicació per a fer els equips i les rondes: http://www.campioni.biz/spanish/calendario/crea_calendario12.php

Plutarque (aprox. 46 d.C.-120 d.C)

imatge extreta: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Plutarch.gif>

Es forma a Atenes (sofistes, retòrics i filòsofs)

És un dels molts mestres i savis que introdueixen a Roma la llengua i cultura grega

Esdevé una autoritat a Roma

Ta sage instruction fert de riche couronne
A Trajan, esleué par dessus tous humains.
Si les grands te portoient au cœur & dans leurs mains,
Vertu viuroit au lieu de Venus & Bellone

Plutarc...

S'interessa per tot i escriu sobre molts temes

Obres: Vides paral·leles / Sobre la educación de los hijos

Plutarc i l'educació

L'educació és bàsica per a l'adquisició de la virtut

Un bon hàbit prové d'un bon exercici-entrenament previ

El perfeccionament de l'home s'aconsegueix amb el treball en: la naturalesa, la raó i l'hàbit..... així s'aconseguirà la virtut -la perfecció-.

L'educació és la font principal del que és bell i el que és bo (kalokagathía)

Plutarc agafa així tota la tradició de sofistes, Plató i Aristòtil i la porta a Roma...

Ciceró i Quintilià tindran influència de Plutarc

Procés de l'educació en Plutarc

L'educació és pels nens que neixen lliures

Molt important la primera etapa... (inclús abans... escollint una futura mare que no sigui de classe baixa...)

A partir dels 7 anys els pare ha d'escollir bé els mestres i pedagog..

Hi ha d'haver vigilància permanent del nen!

Objectiu: aconseguir homes de bé, honrats i virtuoses... és a dir: adquirir una formació (agogé) seria i una educació (paideia) normal que permeti assolir la virtut i la felicitat

Plutarc

L'objectiu últim de l'educació és la felicitat....

Però només s'arriba per la virtut... i aquesta només es pot generar amb l'educació
(Redondo, Laspalas, 1997)

Plutarc només té un objectiu moral... (no buscar formar grans filòsofs, oradors...)

Pla de formació

Gimnàstica (sentit militar... d'utilitat), retòrica i filosofia

Sabers liberals (teòrics)

Però la **filosofia** és l'element clau del pla de formació i tots els altres sabers liberals han de ser d'utilitat a la filosofia

METODOLOGIA:

No violència ni càstigs

Equilibri entre descans i oci

Valora el fet memorístic (tradició pedagògica clàssica)

L'educador per Plutarc

Hi ha 3 educadors

- a) Pares
- b) Pedagog [paidagogós]
- c) mestre [didáskolos]

Els pares

Són els primers educadors

Són els responsables màxims de l'educació

Han de ser exemplars... per poder ser mestres de la virtut

Si la mare no pot fer la primera educació.. ho ha de fer una cuidadora de costums gregues! (es veu l'admiració que tenien per Grècia!)

El pedagog... ideal per Plutarc

Plutarc critica que el pedagog sigui un esclau (té sovint mals hàbits)

Seria com Fènix (pedagog d'Aquiles)

Funcions:

- a) Acompanyar el deixeble a tot arreu i sempre (control i vigilància)
- b) Criar el nen amb afecte
- c) Ensenyar-lo a parlar correctament i a fer accions nobles
- d) Aconsellar de forma discreta

Quin interès té Plutarc a l'educació?

Va recollir idees de molts i diversos pensadors-filòsofs tota la tradició greco-romana... i proposa la seva teoria educativa

Màximes influències: Plató, Jenofont, Aristòtil, estoics

És partidari de la paideia filosòfica, més que la paideia retòrica-sofista

Segona Part: Roma

<http://egali.com.br/2015/egali/wp-content/uploads/2015/06/roma.jpg>

Segona part: Roma

Els grans propietaris **-patricis-** monopolitzaven el poder en relació amb els petits proletaris **-plebeus-**.

Plebeus: eren lliures, però exclosos del govern.

Les **reivindicacions de plebeus va portar a obtenir la igualtat política**. Es crea una nova classe.

Les rivalitats comercials amb altres pobles va fer de Roma, una ciutat rica, amb esclaus i or.

Però... els primers temps a Roma...

Era una República -vella educació-

No hi havia gaire divisió del treball

El **propietari compartia** amb els seus **servents** el treball de l'agricultura, fet que implicava familiaritat

L'educació dels fills es feia amb el propietari, ja que l'infant acompanyava el pare a fer totes les tasques, escoltava les observacions, ajudava...

Principal aprenentatge: Sabers de l'agricultura, ja que la riquesa venia de la terra

Inicis a Roma...

Tenir **més terres** implicava també **més poder / influència política**

També implicava tenir els millors llocs a l'exèrcit -amb cavalls, armes...-

L'exèrcit inicialment el formaven propietaris -grans i petits-, que tornaven de les guerres amb més terres i esclaus.

Així,

“La **agricultura, la guerra y la política** formaban el programa que un romano noble debía realizar” (Ponce, 2005, 56) S'aprenia mitjançant la pràctica amb el pare; als camps d'exercici per a la batalla; i assistint a les sessions de debats

Així

Als 20 anys el jove ja estava preparat per la vida pública

L'única **instrucció** que havia rebut (com s'entén actualment) era **d'algun esclau** lletrat de confiança.

No es necessitava res més ja que el més important era ser un artista del discurs, ser un bon orador! (com ja proposaven els sofistes...)

Evolució de Roma...

Els **grans propietaris cada cop tenien més terres**

Augmentava el nombre de gent que no tenia terres

Cada vegada es necessitaven més treballadors!

A mitjans del s. V a.C. només hi havia 1 esclau per cada 16 homes lliures

Però després de la segona guerra púnica el **nombre d'homes lliures era la meitat que el nombre d'esclaus**

La conquesta de les Gàlies de Juli Cèsar va donar més d'un milió d'esclaus

Hi havia a les cases romanes el **nomenclator: era un esclau que portava la llista dels esclaus de l'amo!**

En pensaments d'Horaci, tenir 10 esclaus és símbol de misèria!

Així... amb tants esclaus... les classes dirigents...

S'asseguren “l'oci digne”, que ja deia Horaci!

El treball de l'esclau donava per tant, un rendiment continuat i quasi il·limitat!

Tants esclaus i tantes terres... impliquen una nova relació amb els esclaus...
ja no hi ha apreciació ni es treballa conjuntament...

Es desprecia el treball... és només “cosa d'esclaus”!

La divisió que sorgia a Grècia entre oci i treball, apareix també a Roma

Aquesta nova relació amo-esclau

Implica una **obediència mitjançant el terror i el càstig!**

Els **esclaus més terribles**, sublevats..., en comptes de ser matats com es feia a Esparta, eren educats com a **gladiadors!**

Així esdevenien una **diversió**, un **producte estètic** i una manera de **mantenir l'ordre social**.

Evolució...

Però... el cada cop major nombre d'esclaus... fa que cada **cop tinguin més poder aquests esclaus**

Per posar remei a aquesta inferioritat per part de l'amo es crea el *pelculium* i a **oferir la lliberat a determinat preu** (molt més car que el preu de compra d'un esclau). Per tant, si algun esclau podia pagar la seva llibertat, era un molt bon negoci per a l'amo! ja que s'obtenien més guanys que venent-lo a un altre terrinent.

I AIXÍ... comencen a alliberar-se esclaus... que juntament amb els petits propietaris arruinats... formen una nova classe...

Què passa ara?

Quin avantatge tenen ara els esclaus lliures, en relació amb els propietaris
arruïnats?

A què es dedicaran aquesta nova classe?

Evolució... **nova classe**... petits comerciants...

Els esclaus alliberats i els petits propietaris arruïnats per la gran propietat o latifundi, es dediquen al comerç i a les indústries lliures

Les llars a les quals havien estat els esclaus havien estat una escola elemental d'arts i oficis

Els petits amos arruïnats van haver d'aprendre les tècniques que els esclaus ja sabien i havien estat considerades com a despreciables!!!

Necessitat d'una nova educació...

A partir del s. **IV a.C.** a Roma... com havia passat un segle abans a Grècia

Aquesta idea d'una **nova educació** sorgeix -igual que a Grècia- quan juntament amb la classe aristocràctica i agrícola apareix una classe de **comerciants i industrials**.

Aquesta **nova classe** de comerciants i artesans, **cada cop esdevé més influent**, tant en l'àmbit polític, com en el de tenir més consideració social.

Al s. III a. C. ja poden assistir als espectacles i se'ls convida als banquets.

Tot i això se segueix despreciant el treball -és indigne-.

L'educació al s. IV a. C. al República romana

[l'imperi romà comença al 27 aC i fins 476 dC]

Amb aquest panorama de **comerciants**, la nova classe troba **insuficient l'educació dels nobles...**

De la mateixa manera que els sofistes, **van aparèixer mestres a Roma:**

-els *ludimagister*: per a l'ensenyança primària

-els *gramàtics*: per a l'ensenyança mitjana

-els *retòrics*: per a l'ensenyança superior

Educació a Roma...

La primera escola de la qual hi ha constància a Roma és de l'any 449 a. C.: Era una escola PARTICULAR, i a on hi anaven els fills de les famílies MENYS RIQUES.

És a dir hi anaven les famílies que NO PODIEN PAGAR-se un instructor particular. Així les despeses eren menors, es pagaven entre unes quantes famílies

El mestre d'ensenyança primària -ludimagister-

Era un artesà qualsevol, un antic esclau, un vell soldat o un petit propietari arruïnat, que llogava un petit local (pèrgola) i obria la seva botiga d'instrucció

El local era al carrer i hi havia sorolls...

Les primeres escoles a Roma s'ubicaren al Fòrum, entre les moltes botigues de comerciants

És obvi que l'**ofici de mestre**, com qualsevol ofici, era MENYSPREAT

Recordem que **romans i grecs veuen qualsevol salari com una prova de servitud**

Les escoles de primeres lletres així...

Es composaven d'alguns bancs i d'una cadira per al mestre

Alguns cubs, esferes i a vegades algun mapa, era el material.

Amb el bastó, el mestre anava fent repetir les lliçons

Ludimagister (2)

Tot i ser homes lliures, el fet de treballar implicava situar-los com a inferiors.

Així, **el mestre, comerciant... tenia com a principal competència a l'esclau**, que treballava igual, però gratuïtament. Sovint, els pocs guanys implicaven que hagués de treballar en algun altre ofici.

En un inici, el mestre no podia cobrar, tot i que sí rebre regals.. fet que va significar al final, un sou fix, que les famílies pagaven.

Els deutes eren l'única manera de sobreviure i sovint aquests comerciants quedaven arruinats.

Amb el pas del temps hi ha major llibertat d'esclaus, menor poder dels terratinents... fet que implica que a poc a poc es vegi bé que cobrin un sou.

Els mestres de l'ensenyança mitjana (gramàtics)

El comerç va significar que el *grammaticus* portés a domicili la instrucció enciclopèdica que calia per a la POLÍTICA, els NEGOCIS, i les baralles dialectals als TRIBUNALS.

Els gramàtics ensenyaven dicció, una base filosòfica i els aspectes més essencials de la cultura.

Eren uns crítics autoritzats que acabaven formant l'opinió del jovent.

L'ensenyança superior: Els retòrics

Però per aconseguir arribar als alts càrrecs i poder governar, calia a més **ELOQÜÈNCIA** (parlar amb facilitat, de manera commovedora, delectant...)!

I això és el que ensenyaven els retòrics, en l'ensenyança superior

Era una novetat luxosa, que calia pagar

L'eloqüència permetia els èxits ràpids i sorollosos

El retòric ho preveia tot, gestos, moviments... a més d'ensenyar una mica habilitats poètiques, teatrals, musicals, dels advocats...

Apareix així una atmosfera teatral, al senat, als tribunals, a l'exèrcit...

La idea era: EMOCIONAR... i això es feia amb l'eloqüència

Evolució de Roma...

L'exèrcit esdevé una professió..

El **Romà ric** queda **alliberat** d'aquesta càrrega.... per tant, **li sobra temps!**

Algunes veus com Quintilià o Catón ho criticaven. Aquest elogi de l'oci (que Sèneca recolza) es critica...(Quintilià arriba a criticar la filosofia)

De tota manera aquesta ideologia d'oci s'enfronta a la dels comerciants...

Es comença a estudiar llatí, l'idioma de tothom, a conèixer en l'àmbit plebeu el text de les Dotze Taules...

Els **patricis estan en contra d'aquesta nova educació dels plebeus...** per això s'obliguen a tancar escoles!

Els patricis, però no poden contenir els plebeus!

“Las escuelas públicas primarias habían sido una creación de los comerciantes, de los industriales, de los negociadores; las escuelas públicas superiores eran también una exigencia de su poder creciente, una manera de asegurar mejor la dirección política de sus asuntos. La aristocracia senatorial no sólo debió aceptar las novedades sino apresurarse para no perder el paso. El que ignoraba las artes de la retórica estaba expuesto a ser vencido en esas luchas de la palabra que tenían por premio el brillo y el poder” (Ponce, 2005, 67)

Així, l'educació dels comerciants implicarà també la de les classes altes per poder mantenir l'estatus!

Amb el pas de la República a l'Imperi Romà...

Apareix la burocràcia!

L'ensenyança pràctica dels retòrics es compon de:

- tesis (qüestions generals)
- causes (assaig dels processos judicials)
- controvèrsia (novel·la, política, teatre i govern)

Es feien debats, discussions entre alumnes, el públic hi assistia, naixien reputacions, els retòrics guanyaven prestigi...

I a major burocràcia... també major competència entre retòrics.. que inclús es disputaven els escolars que arribaven a la ciutat

Recordatori:

Que la instrucció no fos pagada per l'Estat, i que fos lliure, no implicava que hi hagués llibertat de doctrines.

De fet, com a Atenes, hi havia **el censor, que vigila l'ensenyança privada**

Les escoles funcionaven en locals sorollosos, pòrtics... els ciutadans es paraven a observar....

L'escola és gratuïta però cal fer regals al mestre -és humilant rebre un salari-. De tota manera **a partir del s. III d.C. es comença a cobrar** (els mestres distingits no fixen un sou, per mantenir el costum)

Evolució de l'educació...

Amb el pas del temps els mestres de gramàtica (grammatici), de retòrica (oratores) i de filosofia (philosophi) queden alliberats de les obligacions públiques

Si Juli Cèsar els havia reconegut el dret a la ciutadania... Neró els va eximir de fer el servei militar, de desenvolupar el sacerdoci, de complir les obligacions judicials, de pagar determinades taxes, de donar refugi a les tropes...

Aquesta alliberació significa que les classes dominants reconeixen i estimulen l'ensenyança superior com a instrument vital pel seu domini (no es reconeix als mestres primaris, ja que formaven a ciutadans pobres i artesans no valorats... no interessava)

Evolució de l'educació (2)...

Més tard Vespasià (aprox. 70 d.C) va atorgar **subsidis a determinats retòrics** (no als mestres de primària... que eren els qui sí que necessitaven diners)

Així... l'ensenyança que era una indústria lliure... es dividia en 2 parts!!

- A) ENSENYANÇA SUPERIOR “protegida”
- B) ENSENYANÇA INFERIOR “lliure” i amb molta competència

Més endavant, Adrià, va convertir en permanents els subsidis, va posar a disposició dels retòrics un gran local de l'Estat! (L'*Athenaeum romanum*), per a les lliçons, i també incorpora juristes al consell de l'emperador

Evolució de l'educació a Roma... (3)

L'ensenyança del Dret... fins s. II dC és lliure, però a partir d'Adrià, s'incideix en aquesta branca ja que **l'Estat necessita administradors... especialistes de la burocràcia...**

Més endavant s'obliga als municipis a pagar els salaris dels retòrics i filòsofs, però no és fins al s. V d.C que apareixen els funcionaris de l'Estat

I posteriorment es prohibeix tota forma d'ensenyança fora de l'Estat

Així se solventa la necessitat de les classes dirigents per preparar els funcionaris per a l'Estat.

Educació a Roma... (4)

L'educació és **PRÀCTICA** (amb el temps la influència de Grècia en la formació de la gimnàstica i la música... desapareix... per la no utilitat).

Hi ha mestres de:

ensenyança física: prof. gimnàstica

ensenyança auxiliar: acompanyen alumnes a l'escola (paedagogi)

ensenyança elemental: mestres de lectura, escriptura, aritmètica i càlcul

ensenyança mitjana: mestres de llengua, grec, llatí

ensenyança superior: mestres de retòrica

ensenyança professional i tècnica: mestres de caligrafia, geometria, arquitectura, metges, filòsofs...

S'ensenya així...

a llegir, escriure, comptar, nocions de dret, agricultura... el grec (per poder comerciar)....

en l'àmbit físic: carreres, natació, destresa en les armes, equitació....

formació política... (es veu que la retòrica és important...)

Particularitats sobre l'educació a Roma (1)

-És l'estudi de **dues llengües: el llatí i el grec** (bilingüisme) / i també la no imposició del llatí entre els grecs!

-És un fet singular ja que a més Roma és el poble conqueridor...

-Roma agafa, **valora... la cultura grega** (música, gimnàs, grec, retòrica...)! i també d'altres terres conquerides (és un fet insòlit)

-Al punt anterior cal sumar-li que **a Roma comencen a venir professors de grec...**per treballar en les famílies riques (portarà posteriorment a obrir escoles)

-Aquest fet de valoració de la cultura grega implicarà transmetre-ho als pobles conquerits

Metodologia de l'educació a Roma

- S'utilitzen busts de poetes

- Apareixen quadres murals

- Sorgeixen mapes de geografia

- En comptes de l'estudi de les arts liberals, s'aprenen els coneixements per triomfar en les converses

- Es fan viatges a Grècia -i altres terres- en la part final dels estudis... i els joves acaben la seva formació allà (ja sigui amb un retòric o a alguna escola grega). P. ex.: Virgili

Característiques de l'escola

- Podien haver-hi fins a 200 alumnes (dividits en grups)
- El descans (no l'educació física) es feia al final de la jornada amb banys termals + jocs.
- Ja als 10 anys el nen sovint marxa de casa per anar a escoles de retòrica, de filosofia, de dret... posteriorment d'estudis superiors...
- Només arriba una petita minoria a fer els estudis superiors
- Educació: dels 10 als 25 anys aprox. (retòrica...+ lleis... dret... estenografia!
-tècnica per escriure ràpid-)

Estenografia

Tècnica d'escriure ràpid

L'increment de la burocràcia feu necessari aquesta tècnica

Molts pares educaren els fills en aquest sentit i així s'asseguraven càrrecs de secretaris, notaris... i es podia accedir a alts càrrecs de l'administració)

Particularitats sobre l'educació a Roma (2)

- Hi ha una omnipotència paterna. **El pare dirigeix l'educació** -i sovint ho fa sol-
- El **nen acompanya el seu pare** en totes les activitats, per tal d'iniciar-lo en els negocis, agricultura...
- Per complir el punt anterior caldrà saber **llegir, escriure, comptar, conèixer i memoritzar lleis...**
- Les **dones i els esclaus** amb determinada responsabilitat, també es creu que **es formaven** en aquest sentit
- Per tant, **la dona, serà una “experta” en la llar i educarà també els fills** (quan no hi és el pare)

Particularitats de l'educació a Roma

1r. La **força paterna** (i materna) és una característica clau de l'educació romana

2n De l'educació paterna, es passa als **7 anys** a educar-se amb un **parent o amic del pare**, per iniciar el jove en noves activitats

3r Quan el pare no pot fer-se càrrec dels fills -a partir dels 7 anys- apareix aquesta educació d'un **preceptor** -per famílies riques-.... o es porta el nen a L'ESCOLA -quin no pot pagar-se un preceptor!

De tota manera, es considera més oportú que el pare eduqui el seu fill!

El mestre / preceptor

Tant el mestre com el preceptor són de classe social inferior a la família que eduquen: estrangers, esclaus, alliberats de guerres...

Hi ha així poca consideració pel mestre. Si els grecs ja infravaloraven el mestre, encara ho faran més els romans

Però al s. II d.C., els emperadors comencen a preocupar-se pel mestre i anirà augmentant el seu estatus social.

Evolució de l'educació a Roma (5)

La importància del professor fou tal -per a inculcar els valors de la classe dominant- que **l'emperador dicta qui ha de ser el professor**, de la mateixa manera que ho fa amb els càrrecs de l'exèrcit...!

Així l'aparició de l'ensenyança oficial ja fa pensar amb l'exèrcit

“El cuerpo de profesores es un regimiento que defiende como el otro los intereses del Estado y que marcha con él al mismo tiempo (Ponce, 2005, 76)

I quan un exèrcit conqueria una terra, els retòrics instal·laven les seves escoles.

Evolució de l'educació

Amb el pas del temps, al s. I dC... va prenent força la cultura llatina (en comptes d'únicament la grega).

Apareixen així pensadors llatins com: Sèneca, Ciceró, Virgili -escriurà *L'Eneida* i es convertirà en un text clàssic llatí- i Horaci... de tota manera aquests pensadors NO deixen de valorar la cultura grega

Final...

Amb l'aparició de la burocràcia, l'ensenyança de només les matèries útils... apareix la decadència de la formació científica, física i artística

Sèneca ja tractarà aquesta importància d'una educació utilitària

Apareix a poc a poc.... l'ensenyança només utilitària..., les normes... inclús els jocs es van reglamentant, fet que implica una “esterilització del pensament o el gest, sotmesos a una regla” (Debesse i Mialaret, 1973, 96). S'elimina l'espontaneïtat!... **la pedagogia es comença a preocupar més pel continent que pel contingut!!!**

Final (2)...

Tota la història des de la Grècia Antiga i fins a Roma... (i posteriorment)...

-Es basa en la figura de l'heroi al qual cal imitar (Aquiles, Ulisses, Isòcrates, Alexandre, mestres de qualitat...)... per poder esdevenir un ciutadà....

El mestre és el nexa d'unió entre el nen i l'heroi

Marc Fabi Quintilià

(Calahorra [Rioja], 39 d.C- Roma, 95 dC)

Tingué gran repercussió com a mestre i orador

És el **primer professor de retòrica llatina que cobra un sou pagat de l'Estat**, fet que demostra la seva rellevància a Roma.

Quintilià era el professor més popular de Roma

Educa també a un nebot de l'emperador Domicià.

Va tenir elogis i premis per la seva tasca

Ensenya oratòria -qualitat de parlar amb eloqüència- (qualitat molt valorada a Roma), bàsica per a l'educació integral, i pel bon ciutadà romà ideal

La retòrica era la disciplina més important en l'educació!

Quintilià

Treballa la retòrica perquè és la tècnica principal a aprendre. Per:

-a la **vida política** (assamblea)

-aspirar a **càrrecs**: advocats, professionals de l'educació, magistrats...

Quintilià, amb el seu ideal, fa la millor ensenyança que els estudiants romans poden rebre sobre eloqüència i advocacia (extret de Soriano, 2006)

L'orador, un home de bé

Quintilià diu que l'orador és: “el **verdader polític**, l'home nascut per a l'**administració dels afers públics i privats**, capaç de regir un estat pels seus **consells**, d'establir-lo mitjançant **lleis**, de reformar-lo per la **justícia**” (Ponce, 2005, 57)

I segueix Quintilià

“**el hombre de bien es el hombre de las clases gobernantes a quien la educación ha dado las cualidades necesarias** no sólo para cuidar y acrecentar los **intereses de esas clases**, sino para **defenderlos** también contra las amenazas del populacho amotinado” (Ponce, id.)

Quintilià

L'home bo.... és el que practica les virtuts: responsabilitat, justícia, integritat, sentit de deure.

“el **orador** que yo formo quiero que sea un **sabio romano**, que muestre verdaderamente un hombre de auténtico sentir ciudadano, no en discusiones esotéricas, sino en las **experiencias de la vida real y en sus obras**” (extret de Soriano 2006, 115-116 referit a Institutio Oratoria, XII, ii, 7)

Quintilià

Proposa que l'orador ha de sotmetre els seus interessos als de la **utilitat comunitària**

La màxima prioritat ha de ser: **el bé comú i la formació ètica del ciutadà**

Per tant, cal sotmetre's... estar en la línia de l'Imperi

L'aprenentatge de l'**eloqüència** és l'element principal per a ser orador i ha de servir per complir les obligacions

L'aprenentatge de **la retòrica és un bé en sí** (encara que després no s'utilitzi).
Per tant, cal aprendre-la... Quintilià així **s'aparta** de les **matèries**-continguts només **utilitaris**, tot i que la seva educació en general ho és

Influències de Ciceró

[Ciceró: Personatge llatí, va per Roma, Grècia... el seu ideal d'orador: *domini de paraules + coneixement de les diferents matèries* -principalment, filosofia-. Introdueix el concepte de *vir bonus... oratur bonus*]

Quintilià seguirà el model de Ciceró d'ideal de vida i educació anomenat *humanitas*

Humanitas s'ha d'entendre com a sinònim de: cultura, cultiu de l'esperit, valor humà per excel·lència... a través del qual s'assoleix la plenitud personal... i aquest ha de ser l'objectiu de l'educació

Ciceró, i Quintil·là, opinen que per arribar a l'ideal excel·lent d'oratoria caldrà desenvolupar la formació intel·lectual i moral del ciutadà, i han d'estar al servei de la col·lectivitat...----- saviesa + eloqüència + entregar-se al servei dels altres ciutadans

Diferència principal amb Ciceró...

Quintilià **dóna molta més importància a l'ètica, a l'exigència moral**

“Un hombre malo no puede ser perfecto orador, porque nada es perfecto si existe otra cosa mejor” (Dins Soriano, 2006, 117, extret d'Instituciones Oratorias)

“ser orador es lo mismo que ser hombre de bien, por lo que lo primero que debe hacer el orador es arreglar sus costumbres con los estudios y ejercitarse a aprender la ciencia de la **bondad y la justicia,** sin la cual ninguno puede ser hombre de bien ni elocuente” (Soriano, 2006, 117, extret d'Instituciones Oratorias)

Plantejaments educatius de Quintilià

El **treball i la pràctica** són les característiques de la seva metodologia

Es basa en l'**adaptabilitat**: No té un mètode específic. Les circumstàncies determinaran la forma correcta d'ensenyar

Agafa el que creu millor de cada manera d'ensenyar

Confia en l'educació com a instrument per a fer millors persones...i que sigui beneficiosa per tota la població

Utilitza molts **recursos** per a facilitar l'aprenentatge: metàfores, exemples històrics, exemples de la vida quotidiana, per les ciències naturals, per a la mitologia...

(extret de Soriano, 2006)

Plantejaments educatius per a Quintilià

Creu que:

L'educació és un procés harmònic que ha de tenir la participació activa del mestre i de l'alumne, entre els quals hi ha d'haver respecte i afecció

Dóna **molta importància a LA MORAL** (en una època en què a Roma no es valorava,ni a les escoles...)

S'ha d'educar de manera completa i com més aviat millor

Plantejaments educatius. Com fer una bona escola?

1r: El mestre ha de ser un home de bé, un exemple de virtut, honradesa i honestedat... fer el seu treball amb la màxima dedicació, esforç i bondat.

2n El mestre ha de ser amable

3r Cal adaptar-se a la diversitat dels alumnes

4rt Cal ensenyar els joves a pensar per ells mateixos (finalitat de l'educació)

I així es faran individus autònoms i es millorarà la societat

Reflexió: fa una educació humana (humanista), moral, més pràctica, més profunda i més àmplia

NOTA: Algunes veus el consideren com el fundador de la pedagogia

Obres:

A [Institucions Oratòries](#)

detalla tot aquest ideal basat en la virtut, la moral, fer millors persones, assolir el bé comú...

en fer un home bo (vir homus)

Final.... concepte d'*humanitas* llatina

Entre d'altres, el proposen Ciceró i Quintilià

L'ideal d'**humanitas**...similar al de **paideia**... implica una **formació integral**...provinent de la influència grega i dels costums, maneres... romanes

Final primera part

S'ha tractat:

-Societat Primitiva

-Grècia arcaica

-Grècia clàssica

-Grècia hel·lenística

-Roma

La segona part es troba a una nova presentació disponible a:

<https://sites.google.com/site/historiaeducacio/home/teoria>